

Diagnoza sytuacji społecznej, gospodarczej i przestrzennej Gminy Warlubie

**na potrzeby opracowania
Strategii Rozwoju Gminy Warlubie
na lata 2022-2027+**

Wykonawca: Grant Thornton Frąckowiak Sp. z o.o. Sp. k.
ul. Głowackiego 20
87-100 Toruń
T +48 56 657 55 91
F +48 56 475 45 47
www.GrantThornton.pl

Data: kwiecień 2021 r.

Spis treści

Wprowadzenie	7
1. Sfera społeczna	10
1.1. Ogólna charakterystyka gminy	10
1.1.1. Rys historyczny.....	10
1.1.2. Położenie geograficzne i podział administracyjny	10
1.1.3. Liczba ludności	11
1.1.4. Prognozy demograficzne	12
1.2. Sfera społeczna	14
1.2.1. Kultura i sport.....	14
1.2.2. Edukacja	21
1.2.3. Pomoc społeczna	29
1.2.4. Ochrona zdrowia.....	34
1.2.5. Działalność organizacji pozarządowych	35
2. Sfera przestrzenna	37
2.1. Środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe	37
2.1.1. Rzeźba terenu	37
2.1.2. Gleby	38
2.1.3. Szata leśna	38
2.1.4. Wody powierzchniowe i podziemne	39
2.1.5. Klimat	41
2.1.6. Ochrona przyrody	42
2.1.7. Turystyka i rekreacja.....	47
2.1.8. Dziedzictwo kulturowe	54
2.2. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura techniczna	62
2.2.1. Infrastruktura transportowa.....	62
2.2.2. Punkty oświetleniowe	63
2.2.3. Infrastruktura telekomunikacyjna	64
2.2.4. Gospodarka wodno-ściekowa	64
2.2.5. Sieć gazowa	65
2.2.6. Gospodarka odpadami	65
2.2.7. Energetyka, ciepłownictwo i odnawialne źródła energii	66
2.2.8. Mieszkalnictwo.....	67
3. Sfera gospodarcza	67
3.1. Gospodarka	67
3.1.1. Podmioty Gospodarcze	67
3.1.2. Rolnictwo i leśnictwo	69
3.1.3. Tereny inwestycyjne	70

3.1.4. Rynek pracy	71
3.1.5. Budżet Gminy	72

Spis tabel

Tabela 1. Prognozy demograficzne dla powiatu świeckiego na lata 2025-2050	12
Tabela 2. Dane Biblioteki Publicznej na terenie Gminy Warlubie w 2019 roku	16
Tabela 3. Plan sieci publicznych szkół podstawowych prowadzonych przez Gminę Warlubie, a także granice obwodów tych szkół, od dnia 1 września 2019 r.	22
Tabela 4. Rodzaje i liczba placówek edukacyjnych oraz ich uczniów (2010-2019).....	25
Tabela 5. Liczba uczniów i oddziałów w poszczególnych szkołach w roku szkolnym 2019/2020	26
Tabela 6. Liczba uczniów w poszczególnych klasach w roku szkolnym 2019/2020.....	26
Tabela 7. Średnie wyniki sprawdzianu ósmoklasisty w roku szkolnym 2019/2020	27
Tabela 8. Liczba uczniów w szkołach w latach 2004/2005 – 2019/2020	28
Tabela 9. Liczba osób/rodzin korzystających z pomocy społecznej wg powodów trudnej sytuacji życiowej na terenie Gminy Warlubie w latach 2010, 2014, 2019.	30
Tabela 10. Kwoty udzielonych świadczeń pomocy społecznej w Gminie w 2019 r.	32
Tabela 11. Liczba porad zdrowotnych udzielonych na terenie Gminy Warlubie (2011-2019).....	35
Tabela 12. Organizacje pozarządowe Gminy Warlubie	36
Tabela 13. Wykaz jezior na terenie Gminy Warlubie	39
Tabela 14. Pomniki przyrody na terenie Gminy Warlubie	46
Tabela 15. Zestawienie szlaków turystycznych występujących na terenie Gminy Warlubie	52
Tabela 16. Liczba zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków Gminy Warlubie w podziale na rodzaje	62
Tabela 17. Kategorie i długości dróg na terenie Gminy Warlubie	62
Tabela 18. Sieć wodociągowa w Gminie Warlubie (2019 r.).....	64
Tabela 19. Sieć kanalizacyjna w Gminie Warlubie	64
Tabela 20. Struktura sieci gazowej na terenie Gminy Warlubie.....	65
Tabela 21. Zmieszane odpady zebrane na terenie Gminy Warlubie w tonach.....	66
Tabela 22. Wykaz gruntów stanowiących własność Gminy Warlubie	69
Tabela 23. Liczba bezrobotnych na terenie Gminy w latach 2010, 2014 i 2019.....	71
Tabela 24. Dochody i wydatki budżetowe Gminy Warlubie w latach 2017 – 2019 (w zł)	72
Tabela 25. Dochody budżetu Gminy Warlubie według wybranych działów (w %).....	73
Tabela 26. Wydatki budżetu Gminy Warlubie według wybranych działów (w %)	74

Spis wykresów

Wykres 1. Liczba ludności Gminy w latach 2010-2019.....	11
Wykres 2. Liczba ludności Gminy w podziale ze względu na płeć (2010-2019).....	11
Wykres 3. Prognozy demograficzne dla powiatu świeckiego na lata 2025-2050	13
Wykres 4. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2010-2019	31

Wykres 5. Użytki ekologiczne na terenie Gminy Warlubie	46
Wykres 6. Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON	68
Wykres 7. Podział przedsiębiorstw wg grup sekcji prowadzonej działalności (2019)	68
Wykres 8. Pracujący na 1000 ludności w latach 2010, 2014, 2019	71
Wykres 9. Dochody i wydatki budżetowe Gminy Warlubie w latach 2017 – 2019 (w zł)	73
Wykres 10. Wydatki i dochody budżetowe Gminy Warlubie na jednego mieszkańca w latach 2017 – 2019 (w zł)	75

Spis map

Mapa 1. Gmina Warlubie w podziale na sołectwa	10
Mapa 2. Fragment Wdeckiego Parku Krajobrazowego	43
Mapa 3. Fragment Nadwiślańskiego Parku Krajobrazowego	44
Mapa 4. Czerwony szlak „Stu z nieba”	53
Mapa 5. Teren SSE w Gminie Warlubie	70

Spis zdjęć

Zdjęcie 1. GOKPiR w Warlubiu	14
Zdjęcie 2. Herb Zespołu "Start Warlubie"	17
Zdjęcie 3. Imprezy sportowe organizowane na terenie Gminy Warlubie	17
Zdjęcie 4. Sala sportowa przy Szkole podstawowej w Wielkim Komorsku	19
Zdjęcie 5. Boiska na terenie Gminy Warlubie	19
Zdjęcie 6. Place zabaw na terenie Gminy Warlubie	20
Zdjęcie 7. Hala sportowa przy SP w Warlubiu	21
Zdjęcie 8. Szkoła Podstawowa w Warlubiu	23
Zdjęcie 9. Szkoła Podstawowa w Lipnikach	24
Zdjęcie 10. Szkoła Podstawowa w Wielkim Komorsku	24
Zdjęcie 11. GOPS w Warlubiu	29
Zdjęcie 12. Gminna Przychodnia w Warlubiu	34
Zdjęcie 13. Jezioro Radodzierz	40
Zdjęcie 14. Stacja turystyczna "Maciejowa Chata"	48
Zdjęcie 15. Rewitalizacja jeziora Rybno	49
Zdjęcie 16. Odcinek rzeki Mątawa	50
Zdjęcie 17. Dom weselny "Anna"	51
Zdjęcie 18. HANZA PAŁAC WELLNESS & SPA	51
Zdjęcie 19. Pałac w Bąkowie	55
Zdjęcie 20. Pałac w Płochocinie	56
Zdjęcie 21. Dwór w Rulewie	57
Zdjęcie 22. Kościół w Wielkim Komorsku	58
Zdjęcie 23. Kościół w Płochocinie	59

Zdjęcie 24. Kościół w Warlubiu	60
Zdjęcie 25. Kościół w Lipnikach	61
Zdjęcie 26. Kościół w Bzowie	61

Wprowadzenie

Na wstępie zaznaczyć trzeba, że kompleksowa i pogłębiona diagnoza stanowi punkt wyjścia i bazę dla opracowania strategii rozwoju gminy. Zgodnie z obowiązującym prawem, diagnoza nie jest tylko dobrą praktyką czy standardem realizacyjnym, ale obowiązkiem ustawowym (art. 10a ust 1 uzppr). W niniejszym przypadku diagnoza została przygotowana jako odrębny dokument (raport diagnostyczny), z kolei wnioski płynące z przeprowadzonej diagnozy wskazane zostaną w samej strategii.

Diagnoza została podzielona na trzy główne sfery, w ramach których zawarto opis poszczególnych dziedzin życia w gminie. Podział ten przedstawia się następująco:

- 1) Sfera społeczna, w ramach której przedstawione zostały:
  - ogólna charakterystyka gminy, w tym:
    - rys historyczny,
    - położenie geograficzne i podział administracyjny,
    - liczba ludności,
    - prognozy demograficzne,
  - kultura i sport,
  - edukacja,
  - pomoc społeczna,
  - ochrona zdrowia,
  - działalność organizacji pozarządowych.
- 2) Sfera przestrzenna, w ramach której przedstawione zostały:
  - środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe, w tym:
    - rzeźba terenu,
    - gleby,
    - szata leśna,
    - wody powierzchniowe i podziemne,
    - klimat,
    - ochrona przyrody,
    - turystyka i rekreacja,
    - dziedzictwo kulturowe,
  - zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura techniczna, w tym:
    - infrastruktura transportowa,
    - punkty oświetleniowe,
    - infrastruktura telekomunikacyjna,
    - gospodarka wodno-ściekowa,
    - sieć gazowa,
    - gospodarka odpadami,
    - energetyka, ciepłownictwo i odnawialne źródła energii,
    - mieszkalnictwo.
- 3) Sfera gospodarcza, w ramach której przedstawione zostały:
  - podmioty gospodarcze,
  - rolnictwo i leśnictwo,
  - tereny inwestycyjne,
  - rynek pracy,
  - budżet Gminy.

Niniejsza diagnoza została przygotowana w oparciu o szereg dokumentów:

- Raport o stanie Gminy Warlubie za 2019 rok
- Uwarunkowania zagospodarowania przestrzennego Gminy Warlubie

- Gminny Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Warlubie na lata 2019-2022
- Centralny Rejestr Form Ochrony Przyrody Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska
- Sprawozdania z wykonania budżetu Gminy Warlubie
- Statystyczne Vademecum Samorządowca 2019r. Gminy Warlubie

oraz danych źródłowych w sieci:

- GUS, BDL
- https://www.opzw.bydgoszcz.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=571:jezioro-radodzierz&catid=8&Itemid=125
- www.wpk.org.pl
- www.dolnawisla.pl
- <https://maciejowa-rybno.pl/index.html>
- https://warlubie.pl/wiadomosci/698/wiadomosc/159649/dotacja_na_rewitalizacje_jeziora_rybno_dla_gminy_warlubie_podpis
- <http://www.nasze.kujawsko-pomorskie.pl/przyroda/strugi-rzeki-kanaly/582-matawa.html>
- <http://www.domweselny-anna.pl/>
- <https://hanzapalac.pl/>
- [https://pl.wikipedia.org/wiki/B%C4%85kowo_\(wie%C5%9B_w_powiecie_%C5%9Bwieckim\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/B%C4%85kowo_(wie%C5%9B_w_powiecie_%C5%9Bwieckim))
- <http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/1245/Plochocin/>
- <https://pl.wikipedia.org/wiki/Rulewo>
- <http://www.polskaniezwykla.pl/web/place/gallery,1,1202.html>
- https://pl.wikipedia.org/wiki/Parafia_%C5%9Bw._Wawrzy%C5%84ca_i_Matki_Ko%C5%9Bcio%C5%82a_w_P%C5%82ochocinie
- https://warlubie.pl/wiadomosci/744/wiadomosc/114739/historia_parafii_warlubie
- google maps
- fanpage na Facebook'u.
- <http://mapa.strefa.gda.pl/?lang=pl#lang=pl&zoom=14&lat=7095667.94115&lon=2070104.4578&layers=B000FFFFFTTTT>
- www.warlubie.pl
- Fanpage Gminnego Ludowego Zespołu Sportowego „Start Warlubie”
- https://warlubie.pl/wiadomosci/698/wiadomosc/141731/budowa_hali_sportowej_przy_szkole_podstawowej_w_warlubiu_z_dotac

a także z danych Urzędu Gminy Warlubie oraz jednostek organizacyjnych:

- GOPS w Warlubiu
- Biblioteki
- Gminnego Ośrodka Kultury

Diagnoza przygotowana została w dwóch wariantach:

- 1) Dynamicznym – przeprowadzona została analiza trendów/tendencji społeczno-gospodarczych i przestrzennych zachodzących w gminie i jej otoczeniu w ostatnich latach. Diagnoza została zatem przeprowadzana w układzie dynamicznym (kilkuletnim), który pozwolił na uzyskanie informacji o dokonujących się zmianach.
- 2) Porównawczym – w diagnozie zastosowane zostały porównania, które pozwoliły umiejscowić gminę w szerszym kontekście, a jednocześnie mogą posłużyć jako podstawa do samodoskonalenia. Kluczowy w tym przypadku był dobór tła porównawczego. Gminę przedstawiono na tle powiatu, województwa, a niekiedy również kraju, zakładając że najczęściej mają one podobny charakter.

Na sam koniec warto wspomnieć, że diagnoza nie jest w procesie planowania celem samym w sobie, ale stanowi podstawę do dalszych prac. Ma ona bowiem umożliwić podejmowanie właściwych

decyzji strategicznych, takich jak: określenie wizji rozwoju gminy, ustalenie celów, ukierunkowanie działań i instrumentów realizacyjnych, zdefiniowanie oczekiwanych rezultatów i wskaźników ich osiągnięcia, wskazanie obszarów strategicznej interwencji.

1. Sfera społeczna

1.1. Ogólna charakterystyka gminy

1.1.1. Rys historyczny

Historia Warlubia sięga 1277 roku, kiedy to wzmianka o nim pojawiła się na podstawie przywileju Mestwina II, księcia pomorskiego. Wymieniona została tam nazwa „Warlubie” jako osada w kasztelanii nowskiej i majątności biskupa kujawskiego Alberta, nadana jeszcze przez księcia Świętopętka.

Warlubie zalicza się do najstarszych osad w okolicy. Istnienie osady przed 1277 r. potwierdzają odkrycia archeologiczne w postaci grobów, popielnic, mis, narzędzi i monet z różnych epok. W okresie panowania krzyżackiego w latach 1309 - 1466 osada wchodziła do okręgu nowskiego, wójtostwa tczewskiego oraz konturostwa malborskiego. W czasie Rzeczypospolitej Szlacheckiej od 1466 r. posiadłości krzyżackie stały się własnością króla polskiego, a w Nowem utworzono starostwo, które dzieliło się na wsie, folwarki oraz tzw. „pustkowia”. W dobie zaborów osadę nazwano językiem niemieckim „Warlubien”, a w okresie okupacji hitlerowskiej - „Warlieb”.

1.1.2. Położenie geograficzne i podział administracyjny

Gmina Warlubie położona jest w północnej części województwa kujawsko-pomorskiego, w powiecie świeckim. Siedzibą gminy jest wieś Warlubie. W gminie jest 31 miejscowości wiejskich, wchodzących w skład 9 sołectw.

Mapa 1. Gmina Warlubie w podziale na sołectwa

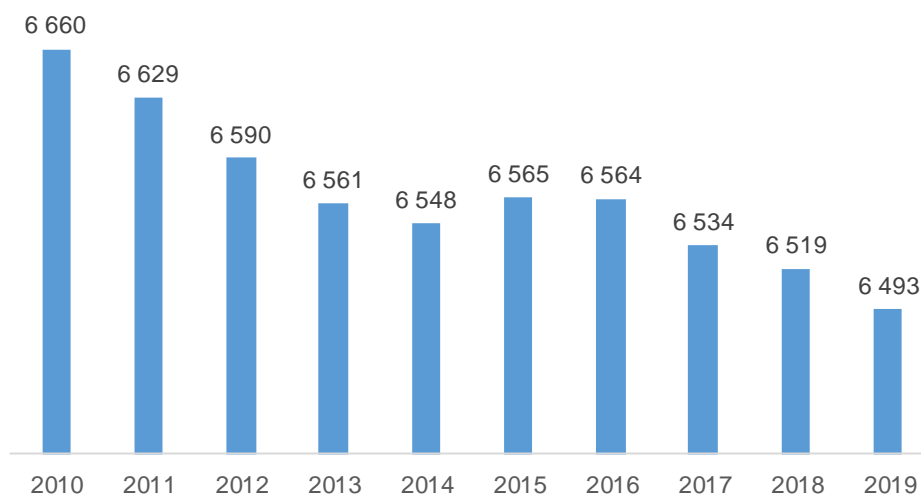
Źródło: *Raport o stanie Gminy Warlubie za 2019 rok*

Gmina Warlubie leży na lewym brzegu Wisły, a ponad połowa jej obszaru to kompleksy leśne przylegające do Borów Tucholskich. Są to tereny bardzo atrakcyjne przyrodniczo.

1.1.3. Liczba ludności

W roku 2019 r. Gminę Warlubie zamieszkiwały 6 493 osoby. Tym samym mieszkańcy Gminy stanowili 6,56% ludności powiatu świeckiego oraz 0,31% ludności województwa kujawsko-pomorskiego. Na przestrzeni lat 2010 – 2019 liczba ludności uległa zmniejszeniu. W 2019 r. w porównaniu z rokiem 2010 liczba ludności zmalała o 2,5% (spadek o 167 osób).

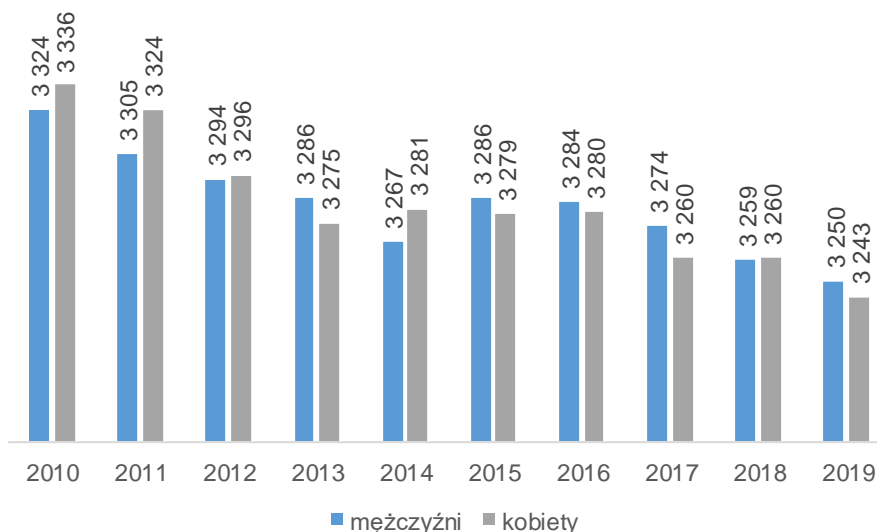
Wykres 1. Liczba ludności Gminy w latach 2010-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS, BDL

W 2019r. w ogólnej liczbie ludności kobiety stanowiły 50,05%, a mężczyźni 49,95%.

Wykres 2. Liczba ludności Gminy w podziale ze względu na płeć (2010-2019)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS, BDL

1.1.4. Prognozy demograficzne

Prognozy demograficzne dla powiatu świeckiego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 1. Prognozy demograficzne dla powiatu świeckiego na lata 2025-2050

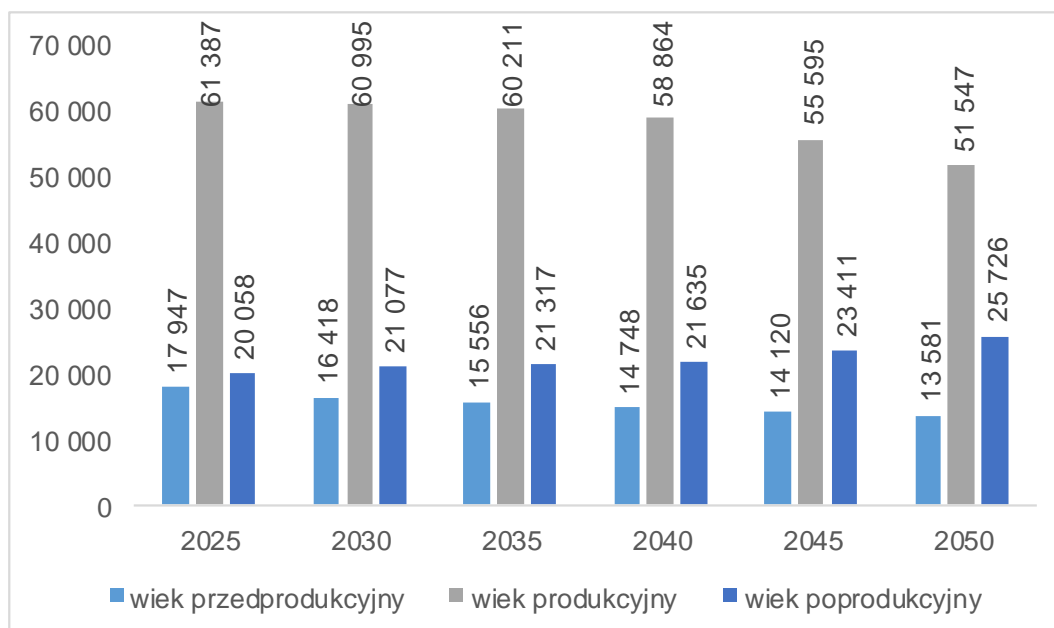
Prognoza dla 2025 roku						
Wiek	Miasta			Wsie		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
przedprodukcyjny	4381	2240	2141	13566	7098	6468
produkcyjny	18637	9502	9135	42750	22607	20143
poprodukcyjny	7468	2622	4846	12590	4759	7831
Prognoza dla 2030 roku						
Wiek	Miasta			Wsie		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
przedprodukcyjny	3726	1905	1821	12692	6643	6049
produkcyjny	18204	9135	9069	42791	22337	20454
poprodukcyjny	7518	2762	4756	13559	5528	8031
Prognoza dla 2035 roku						
Wiek	Miasta			Wsie		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
przedprodukcyjny	3532	1796	1736	12024	6285	5739
produkcyjny	17439	8665	8774	42772	22174	20598
poprodukcyjny	7359	2772	4587	13958	5869	8089
Prognoza dla 2040 roku						
Wiek	Miasta			Wsie		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
przedprodukcyjny	3371	1715	1656	11377	5947	5430
produkcyjny	16546	8087	8459	42318	21774	20544
poprodukcyjny	7200	2846	4354	14435	6273	8162
Prognoza dla 2045 roku						
Wiek	Miasta			Wsie		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety

przedprodukcyjny	3197	1627	1570	10923	5710	5213
produkcyjny	15025	7301	7724	40570	20959	19611
poprodukcyjny	7605	3128	4477	15806	6931	8875
Prognoza dla 2050 roku						
Wiek	Miasta			Wsie		
	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem	Mężczyźni	Kobiety
przedprodukcyjny	2991	1518	1473	10590	5540	5050
produkcyjny	13323	6469	6854	38224	19803	18421
poprodukcyjny	8203	3482	4721	17523	7833	9690

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Zaprezentowane powyżej prognozy wskazują, że w 2050 r. prognozowana liczba mieszkańców powiatu świeckiego zmaleje o 8,59% w porównaniu z rokiem 2025. Spadek liczby mieszkańców będzie widoczny zarówno na obszarach miejskich, jak i na obszarach wiejskich powiatu, tak więc ta sytuacja dotyczyć będzie także Gminy Warlubie.

Wykres 3. Prognozy demograficzne dla powiatu świeckiego na lata 2025-2050

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Liczba mieszkańców powiatu świeckiego w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym wykazuje tendencję spadkową. Prognozuje się, że wzrost nastąpi w grupie ludności w wieku poprodukcyjnym, co jest odzwierciedleniem ogólnokrajowego trendu starzenia się społeczeństwa.

Trwający proces starzenia się społeczeństwa jest wynikiem korzystnych zjawisk, jakimi są: wydłużanie się trwania życia, postęp cywilizacyjny i poprawa jakości życia. Niepokój budzić może nie sam fakt wzrostu liczby starszych osób, co wzrost jej udziału w strukturze ludności, który spowodowany

jest spadkiem udziału ludności w wieku przedprodukcyjnym w strukturze demograficznej społeczeństwa.

1.2. Sfera społeczna

Przy tej sferze warto wspomnieć, że infrastruktura społeczna jest również w niej omawiana, jednakże ze względu na większe znaczenie działań miękkich o charakterze społecznym (np. programy edukacyjne, programy społeczne skierowane do osób starszych czy niepełnosprawnych, działania o charakterze kulturalnym itp.) realizowanych z wykorzystaniem infrastruktury społecznej, infrastruktura społeczna została opisana w powiązaniu z działaniami społecznymi.

1.2.1. Kultura i sport

Kultura

Dotychczasową działalność w zakresie kultury na terenie Gminy Warlubie prowadziły:

- 1) Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Turystyki,
- 2) Gminna Biblioteka Publiczna.

Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Turystyki powstał 01.01.2009 roku. Umieszczono go w budynku po byłym Gminnym Centrum Informacji przy ul. Bąkowskiej 12 w Warlubiu. Czynny jest od poniedziałku do piątku w godz. od 8⁰⁰ do 16⁰⁰.

Gminny Ośrodek Kultury, Sportu i Turystyki w Warlubiu został powołany do działania w gminie Warlubie po ok. 20 letniej przerwie, uchwałą nr XX /123/08 Rady Gminy z dnia 20 listopada 2008r. GOKSiT jest instytucją kultury, która uzyskała osobowość prawną i została wpisana do Rejestru Instytucji Kultury, prowadzonego przez Wójta Gminy Warlubie.

Zdjęcie 1. GOKPiR w Warlubiu

Źródło: www.warlubie.pl

Do podstawowych zadań GOKPiR należało w szczególności:

- gromadzenie, dokumentowanie, tworzenie i udostępnianie dóbr kultury;
- edukacja kulturalna i wychowanie przez sztukę;
- tworzenie warunków dla rozwoju amatorskiego ruchu artystycznego;
- organizowanie uroczystości gminnych i obchodów świąt państwowych;
- organizowanie imprez artystycznych i rozrywkowych;

- prowadzenie działalności informacyjnej;
- prowadzenie świetlicy internetowej;
- gromadzenie, opracowywanie i przechowywanie materiałów dotyczących własnego regionu;
- administrowanie komunalnymi budynkami gminy lub ich częściami, które mogą być wykorzystane na działalność statutową;
- współdziałanie z instytucjami upowszechniania kultury, bibliotekami, organizacjami kulturalnymi oraz rekreacyjnymi społeczności gminnej.

Przy GOKSiT w Warlubiu funkcjonują następujące koła zainteresowań:

- taneczne,
- plastyczno-techniczne,
- modelarskie,
- chór.

Wśród najważniejszych wydarzeń organizowanych przez GOKSiT w Warlubiu wymienić należy:

- 1) Wielką Orkiestrę Świątecznej Pomocy,
- 2) Ferie zimowe,
- 3) Dzień Kobiet,
- 4) Galę Kociewie,
- 5) Majówkę w Rybnie,
- 6) Dzień Rodziny,
- 7) Dzień Dziecka,
- 8) Marsz na orientację „Bielowszczak”,
- 9) Dni Warlubia,
- 10) Dożynki,
- 11) Uroczystości i święta państwowe 3 maja/11 listopada,
- 12) Dzień Babci i Dziadka,
- 13) Biegi Br. Malinowskiego,
- 14) Jarmark Wielkanocny,
- 15) Jarmark Bożonarodzeniowy,
- 16) Mikołajki.

Warto również wspomnieć, że GOKSiT w Warlubiu współpracował z następującymi jednostkami:

- Klubem Seniora,
- Kołami Gospodyń Wiejskich,
- Sołtysami,
- organizacjami pozarządowymi,
- harcerzami,
- szkołami,
- Gminnym Ośrodkiem Pomocy Społecznej,
- Gminnym Ludowym Zespołem Sportowym „Start Warlubie”,
- Powiatowym Urzędem Pracy,
- Stowarzyszeniem Wspierania Rozwoju Gospodarczego Ziemi Świeckiej „Inkubator Przedsiębiorczości” w Świeciu,
- Lokalną Grupą Działania „Gminy Powiatu Świeckiego” w zakresie pomocy pisania wniosków w ramach projektów.

Ponadto GOKSiT w Warlubiu zajmuje się administracją następujących obiektów:

- Świetlice Wiejskie w Bąkowie, Płochocinie, Rulewie, Warlubiu, Bzowie,
- Sale Wiejskie w Płochocinku, Bzowie, Wielkim Komorsku,
- Wiejski Dom Kultury w Lipinkach.

Jednostką kulturalną, która pozostaje w strukturze organizacyjnej Gminy, jest także **Gminna Biblioteka Publiczna w Warlubiu**. Siedziba Biblioteki mieści się w tym samym budynku co GOKPiR w Warlubiu. Gminna Biblioteka Publiczna, jako instytucja kultury posiada filie w Wielkim Komorsku i Lipinkach. Funkcjonuje od poniedziałku do czwartku w godzinach 8⁰⁰ – 16⁰⁰ i piątek w godzinach 9⁰⁰ - 17⁰⁰.

Najważniejsze dane na temat GBP w Warlubiu przedstawiono w poniższej tabeli – dane podane są za rok 2019 sumarycznie z obiema filiami:

Tabela 2. Dane Biblioteki Publicznej na terenie Gminy Warlubie w 2019 roku

Zakup nowości wydawniczych	1124
Ubytki	2179
Stan księgozbioru	29202
Wypożyczenia	7705
Katalog on-line	18206

Źródło: *Raport o stanie Gminy Warlubie za rok 2019*

W GBP w Warlubiu w 2019 znajdowały się również czasopisma, a ich tytuły prenumerowane to:

- 1) "Gazeta Pomorska",
- 2) „Czas Świecia”,
- 3) "Kociewski Magazyn Regionalny",
- 4) „Książki. Magazyn do czytania”,
- 5) „Nowe książki”.

GBP w Warlubiu zorganizowała również w tym okresie konkurs plastyczny pt. „Suknia Pani Jesieni” dla dzieci z klas 0-VI szkoły podstawowej (liczba uczestników 63 osoby).

Warto również wspomnieć, że GBP w Warlubiu prowadziła także szereg innych działalności, wśród których wymienić należy:

- Lekcje biblioteczne i lekcje zapoznawcze z biblioteką,
- Udział w Programie Wieloletnim „Narodowy Program Rozwoju Czytelnictwa” Priorytet 1 - „Zakup nowości wydawniczych do bibliotek publicznych” ze środków finansowych Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego pochodzących z budżetu państwa (przyznana kwota – 3. 732 zł),
- Przystąpienie do programu „Mała książka – wielki człowiek” skierowanego do dzieci urodzonych w latach 2013 - 2016. W terminie od września do końca grudnia rozdano 23 wyprawki czytelnicze.

Z końcem 2019 roku Gminna Biblioteka Publiczna w Warlubiu zaczęła korzystać z pełnej funkcjonalności katalogu MAK + (rejestracja czytelnika, wypożyczenia, rezerwacje, przedłużanie terminu zwrotu).

Sport

Na terenie Gminy Warlubie istnieje wiele obiektów sportowych i placów zabaw, służących na co dzień mieszkańcom oraz gościom Gminy Warlubie. Place zabaw i kompleksy boisk sportowych stwarzają szereg możliwości uprawiania sportu i aktywnego wypoczynku.

W Gminie Warlubie prężnie działa Gminny Ludowy Zespół Sportowy „Start Warlubie”, który założony został w 1975 roku. Zespół trenuje piłkę nożną. Do największych sukcesów Zespołu zaliczyć należy:

- wicemistrzostwo III ligi w sezonie 2013/2014,

Jeżeli chodzi o grupy młodzieżowe to poszczególne roczniki trenują w poniższych drużynach:

- Juniorzy Młodszy - 2004/2005,
- Trampkarze - 2006/2007,
- Młodzicy - 2008/2009,

- Orlicy - 2010/2011,
- Żacy - 2011 i młodszy.

Zdjęcie 2. Herb Zespołu "Start Warlubie"

Źródło: Fanpage Gminnego Ludowego Zespołu Sportowego „Start Warlubie”

Na terenie Gminy Warlubie bardzo ważnym aspektem jest realizacja zadania publicznego przez Gminę w zakresie sportu. Główny cel zadania polega na propagowaniu wśród dzieci, młodzieży oraz dorosłych najpopularniejszej dyscypliny sportowej jaką jest piłka nożna. W/w Zespół, poprzez urozmaicone zajęcia treningowe stwarza możliwości do nabrania kondycji pod okiem doświadczonych trenerów, na terenie boisk sportowych oraz sal gimnastycznych udostępnionych przez organy Gminy Warlubie. Treningi odbywają się dla wszystkich chętnych mieszkańców gminy od dwóch do trzech razy w tygodniu. Poza ideą zwiększenia aktywności dzieci i młodzieży, celem działania Zespołu jest umacnianie więzi między dzieckiem a rodzicem, niejednokrotnie uczestniczącym aktywnie w organizacji treningu swojego dziecka, jak również propagowanie wspólnego spędzania wolnego czasu i dobrej zabawy na świeżym powietrzu. Dodatkowo wpływa to na pozytywne tworzenie się dobrych relacji między samymi rodzicami, dając podstawę do wzajemnej sportowej przyjaźni.

Na terenie Gminy Warlubie odbywają się cyklicznie następujące imprezy sportowe:

- Turniej Piłkarski w ramach wsparcia Wielkiej Orkiestry Świątecznej Pomocy (styczeń),
- Półmaraton im. Bronisława Malinowskiego Grudziądz – Rulewo (gmina Warlubie) (maj),
- Biegi im. Bronisława Malinowskiego (maj/czerwiec),
- Dni Warlubia – Czwóróbój Strażacki (III weekend lipca),
- Turniej Piłkarski organizowany przez sołectwo Krusze (wrzesień).

Zdjęcie 3. Imprezy sportowe organizowane na terenie Gminy Warlubie

Źródło: <https://warlubie.pl/>

Na terenie Gminy Warlubie znajdują się następujące obiekty sportowe, siłownie plenerowe i place zabaw:

1. Sale gimnastyczne/hale sportowe:
  - sala sportowa przy Szkole podstawowej w Wielkim Komorsku,
  - hala sportowa wraz z infrastrukturą towarzyszącą przy Zespole Szkół w Warlubiu
2. Boiska:
  - orlik przy Szkole podstawowej w Warlubiu,
  - stadion Sportowy w Warlubiu,
3. Place zabaw:
  - plac zabaw przy Szkole Podstawowej w Wielkim Komorsku,
  - plac zabaw przy świetlicy w Bąkowie,
  - plac zabaw przy świetlicy wiejskiej w Płochocinie,
  - plac zabaw przy świetlicy wiejskiej w Płochocinku,
  - plac zabaw w Warlubiu (przy boisku Orlik),
  - plac zabaw w Warlubiu przy jednostce OSP Warlubie,
  - plac zabaw w Warlubiu na Osiedlu im. Jana Pawła II
  - plac zabaw przy sklepie w Kurzejewie,
  - plac zabaw przy Ośrodku Zdrowia w Lipinkach,
  - plac zabaw przy świetlicy w Kruszach,
  - plac zabaw w Buśni,
  - plac zabaw w Rulewie przy kapliczce,
  - plac zabaw w Bzowie,
4. Siłownie plenerowe:
  - przy placu zabaw w Wielkim Komorsku,
  - przy placu zabaw w Warlubiu (przy boisku Orlik) (przy OSP w Warlubiu), (na Osiedlu im. Jana Pawła II),
  - przy placu zabaw w Bąkowie,
  - przy placu zabaw w Płochocinie,
  - przy placu zabaw w Płochocinku,
  - przy placu zabaw w Kurzejewie,
  - przy placu zabaw w Lipinkach,
  - przy świetlicy w Kruszach,
  - przy placu zabaw w Buśni,
  - przy placu zabaw w Rulewie,
  - przy placu zabaw w Bzowie.
5. Inne:
  - rolowisko przy Stacji PKP w Warlubiu,

- teren rekreacyjny przy Jeziorze Rybno Duże,
- Park Linowy przy Hotelu HANZA w Rulewie.

Zdjęcie 4. Sala sportowa przy Szkole podstawowej w Wielkim Komorsku

Źródło: UG w Warlubiu

Zdjęcie 5. Boiska na terenie Gminy Warlubie

Źródło: UG w Warlubiu

Zdjęcie 6. Place zabaw na terenie Gminy Warlubie

Źródło: UG w Warlubiu

Na sam koniec warto wspomnieć, że w Gminie znajduje się także hala sportowa przy Szkole Podstawowej w Warlubiu.

W ramach projektu przewidziano kompleksowe rozwiązania projektowe, tj.:

- budowę hali sportowej wraz z wyposażeniem,
- 144 miejsc siedzących na trybunie górnej z dostępem dla osób niepełnosprawnych,
- boisko główne będzie miało możliwość podzielenia kotarami elektrycznymi grodzącymi gdzie większa ilość uczestników zajęć sportowych będzie mogła w nich uczestniczyć,
- elektroniczną tablicę wyników,
- specjalną podłogę sportową,
- nagłośnienie, monitoring oraz pełne wyposażenie hali dla planowanych dyscyplin sportowych takich jak: siatkówka, koszykówka, tenis ziemny, piłka nożna (futsal), piłka ręczna,
- szatnie z natryskami z bezpośrednim przejściem na arenę sportową,
- ekologiczne ogrzewanie gazowe.

Zdjęcie 7 Hala sportowa przy SP w Warlubiu

Źródło:

https://warlubie.pl/wiadomosci/698/wiadomosc/141731/budowa_hali_sportowej_przy_szkole_podstawowej_w_warlubiu_z_dotac

Hala sportowa jest udostępniana wszystkim chętnym do uprawiania dyscyplin sportowych. Ponadto można na niej organizować widowiska artystyczne i sportowe.

Do godzin południowych służy wszystkim dzieciom z Gminy tj.: maluchom, gimnazjalistom, młodzieży. Natomiast popołudniu będzie można rezerwować salę dla osób starszych oraz grup zorganizowanych.

Ponadto w ramach inwestycji przewidziano doświetlenie w lampy LED całej „tryfty” - dojścia do Szkoły od ul. Dworcowej wraz z budową parkingu z kostki typu Polbruk.

1.2.2. Edukacja

Po ustaleniu planu sieci publicznych szkół podstawowych od dnia 01.09.2019 r. Gmina Warlubie podzielona jest obwodami szkolnymi pomiędzy trzy placówki oświatowe:

- 1) Szkoła Podstawowa im. Bronisława Malinowskiego z Oddziałami Przedszkolnymi w Warlubiu,
- 2) Szkoła Podstawowa im. Przyjaciół Borów Tucholskich z Oddziałem Przedszkolnym w Lipinkach,
- 3) Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II z Oddziałem Przedszkolnym w Wielkim Komorsku.

Tabela 3. Plan sieci publicznych szkół podstawowych prowadzonych przez Gminę Warlubie, a także granice obwodów tych szkół, od dnia 1 września 2019 r.

Lp.	Nazwa szkoły	Adres siedziby szkoły	Granice obwodu szkoły
1.	Szkoła Podstawowa im. Bronisława Malinowskiego w Warlubiu	Szkolna 20A 86-160 Warlubie	Bąkowo, Buśnia, Bzowo, Płochocin, Płochocinek i Warlubie
2.	Szkoła Podstawowa w Lipinkach im. Przyjaciół Borów Tucholskich	Lipinki 12 86 160 Warlubie	Lipinki
3.	Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II Wielki Komorsk	Grudziądzka 3 86-160 Wielki Komorsk	Krusze i Wielki Komorsk

Źródło: Raport o stanie Gminy Warlubie za 2019 rok

Żłobki

Na terenie Gminy Warlubie nie ma żadnego żłobka. Jest to zatem sfera, która powinna zostać wzięta pod uwagę z zakresu edukacji, bowiem rodzice nie mają na chwilę obecną gdzie zostawiać małych dzieci pod opieką, najczęściej muszą zajmować się nimi sami, co bardzo ogranicza ich aktywność zawodową lub w ogóle ją uniemożliwia. Taki stan rzeczy z kolei może bardzo źle wpływać na sytuację gospodarczą występującą w Gminie.

Wychowanie przedszkolne

We wszystkich w/w szkołach podstawowych utworzono oddziały przedszkolne, gdzie mogą uczęszczać dzieci przygotowujące się do nauki w szkole.

W roku szkolnym 2018/2019 do przedszkoli w Gminie Warlubie uczęszczało 172 dzieci z całej gminy.

W roku 2018 w stosunku do roku 2009 liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych wzrosła o 34,86%.

Odsetek dzieci w wieku 3-6 lat objętych edukacją przedszkolną w 2018 r. wynosił 65,5% i był niższy niż w powiecie świeckim (77,6%) i niższy niż województwie kujawsko-pomorskim (83,2%).

W związku z powyższym w gminie istnieje silna potrzeba budowy/rozbudowy oddziałów przedszkolnych z uwagi na bardzo duże zapotrzebowanie i niewystarczającą liczbę miejsc. W Wielkim Komorsku jest już oddział, ale największy problem występuje w Warlubiu i tu istnieje duża potrzeba utworzenia oddziału przedszkolnego.

Szkoły podstawowe prowadzone przez Gminę Warlubie

1) Szkoła Podstawowa im. Bronisława Malinowskiego w Warlubiu

Najstarsze zapiski dotyczące szkoły w Warlubiu pochodzą z 1888 roku. Po dzień dzisiejszy zachowała się księga uczniów zapisanych do szkoły w roku szkolnym 1888/1889. Najstarsza kronika pochodzi z roku szkolnego 1945/46. W 1982 roku, na przygotowanym uprzednio placu, zaczęto kopać i stawiać fundamenty pod budynek szkoły. Z miesiąca na miesiąc „szkoła rosła” na oczach wszystkich. Uwieńczeniem wysiłku władz oświatowych, miejscowych i środowiska rodziców było oddanie nowego, przestronnego i ładnego obiektu szkolnego wraz z salą gimnastyczną do użytku uczniów i nauczycieli w dniu 2 września 1985 roku.

W roku szkolnym 2019/2020 liczba uczniów w szkole wynosiła 335.

Zdjęcie 8. Szkoła Podstawowa w Warlubiu

Źródło: *Opracowanie własne*

2) Szkoła Podstawowa w Lipinkach im. Przyjaciół Borów Tucholskich

W roku 1959 wybudowano murowany dom przeznaczony na "Wiejski Dom Kultury". Tego samego roku, dokonano przebudowy holu i przekształcono WDK na budynek szkolny, powstały pomieszczenia klasowe. Tą datę uznano za początek współczesnej Publicznej Szkoły Podstawowej w Lipinkach. W latach 1981 - 1982 dobudowano 2 piętro. W 1983 r. wybudowano budynek gospodarczy, a w latach 1988 - 1990 garaże. W roku 2008 wymieniono wszystkie okna na nowocześniejsze. W roku 2009 w ramach obchodów 50-lecia istnienia, Szkole nadano imię Przyjaciół Borów Tucholskich.

Szkoła Podstawowa w Lipinkach im. Przyjaciół Borów Tucholskich, jest położona na skraju Borów Tucholskich w Gminie Warlubie, niedaleko gminy Osie. Stanowi ona centrum uroczej wsi Lipinki mającej wspaniały klimat borów, oraz dwóch pobliskich jezior Rybno i Trzebucz. Szkoła realizuje autorski program ekologiczny i ekologia w całej rozciągłości jest priorytetem wszystkich działań edukacyjnych i wychowawczych podejmowanych przez Dyrektora, Radę pedagogiczną i Radę Rodziców. Szkoła posiada bazę noclegową, stołówkę i kuchnię. W ramach działalności zielonej szkoły zajęcia ekologiczne są prowadzone przez wysoko wykwalifikowaną kadrę pedagogiczną szkoły.

W roku szkolnym 2019/2020 liczba uczniów w szkole wynosiła 73.

Zdjęcie 9. Szkoła Podstawowa w Lipnikach

Źródło: *Opracowanie własne*

3) Szkoła Podstawowa im. Jana Pawła II Wielki Komorsk

Zdjęcie 10. Szkoła Podstawowa w Wielkim Komorsku

Źródło: *Opracowanie własne*

Szkoła Podstawowa w Wielkim Komorsku powstała w 1895 r. Początkowo była to szkoła parafialna, do której mogli uczęszczać tylko chłopcy. W czasie wojny budynek uległ znacznemu zniszczeniu. Wrywano futryny i okiennice, aby palić nimi i ogrzewać budynek. Odbudowa trwała 3 lata, a pieniądze na remont pozyskiwano z organizowanych występów artystycznych wykonywanych przez dzieci.

W 2005 roku nadano szkole imię „Jana Pawła II” oraz sztandar. Z tej też okazji wydano książkę z poezją dziecięcą „Sercem pisane” .

W roku szkolnym 2019/2020 liczba uczniów w szkole wynosiła 162.

Szkoły na terenie gminy są także ważnymi ogniwami w życiu kulturalnym, sportowym i codziennym miejscowości.

Niektóre, szczególne ponadgminne osiągnięcia uczniów każdej ze szkół, zostały zaprezentowane poniżej:

- 1) Szkoła Podstawowa w Warlubiu:
  - a) I miejsce w Pucharze Grudziądza w Marszach na Orientację;
  - b) I miejsce w międzygminnym konkursie „Mistrz pięknego czytania” w Nowem;
- 2) Szkoła Podstawowa w Lipnikach:
  - a) XXV Konkurs „Mój region moją małą ojczyzną” w Przysiersku: I miejsce uczniowie klas VII – VIII;
  - b) XXXVIII Biegi Pamięci Bronisława Malinowskiego w Warlubiu: I miejsce uczeń klasy V;
- 3) Szkoła Podstawowa w Wielkim Komorsku:
  - a) Powiatowa Olimpiada o Kociewiu: uczennice reprezentujące szkołę zajęły I miejsce;
  - b) Konkurs SKO „Skarbonka pomysłów z surowców wtórnych”: I miejsce w konkursie „Skarbonka pomysłów” naszej szkole.
  - c) XV edycja Powiatowego Konkursu Piosenki Ekologicznej w Wielkim Komorsku:
    - kat. klasy IV-VI, podkat. soliści: I miejsce; podkat. zespoły: III miejsce;
    - kat. klasy VII-VIII, podkat. zespoły: I miejsce;
  - d) Międzyszkolny Konkurs Pięknego Czytania w Nowem: I miejsce;
  - e) Międzypowiatowy Konkurs Recytatorski Prozy, Poezji i Piosenki Kociewskiej „Kociewie krainą szczęścia” w Warlubiu: I miejsce w kat. piosenka (0 – III).

Poniższe tabele prezentują szczegółowe informacje na temat rodzajów i liczby placówek oświatowych oraz ich wychowanków.

Tabela 4. Rodzaje i liczba placówek edukacyjnych oraz ich uczniów (2010-2019)

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Wychowanie przedszkolne										
Liczba przedszkoli	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Liczba wychowanków w przedszkolach	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Liczba nauczycieli w przedszkolach [etat]	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Liczba oddziałów przedszkolnych	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Liczba dzieci w oddziałach przedszkolnych	85	153	147	147	126	89	137	152	169	172
Liczba nauczycieli w oddziałach przedszkolnych [etat]	7	9	8	9	8	8	8	10	11	11
Szkolnictwo podstawowe										
Liczba szkół podstawowych	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
Liczba uczniów w szkołach podstawowych	729	708	710	696	693	722	677	668	643	570
Liczba nauczycieli w szkołach podstawowych [etaty]	39,56	44,61	47,14	46,78	50,68	51,69	54,64	82,26	84,19	73,31
Szkolnictwo gimnazjalne										
Liczba gimnazjów	1	1	1	1	1	1	1	0	0	0

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Liczba uczniów w gimnazjach	258	255	245	239	229	212	212	135 ¹	66 ¹	0
Liczba nauczycieli w gimnazjach [etaty]	24	26,22	24	22,67	23,5	22,11	20,22	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Warlubie

Tabela 5. Liczba uczniów i oddziałów w poszczególnych szkołach w roku szkolnym 2019/2020

L.p.	Szkoła	Rok szkolny 2019/2020				
		Liczba uczniów	Liczba oddziałów	Średnio uczn. w klasie	Oddziały przedszkolne	
					Liczba dzieci	Liczba oddziałów
1.	Publiczna Szkoła Podstawowa w Warlubiu	335	18	19	111	5
2.	Szkoła Podstawowa w Lipnikach	73	8	9	14	1
3.	Szkoła Podstawowa w Wielkim Komorsku	162	10	16	47	3
	Razem:	570	36	16	172	8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Warlubie

Tabela 6. Liczba uczniów w poszczególnych klasach w roku szkolnym 2019/2020

Klasa	Rok szkolny 2019/2020
Klasa I	70
Klasa II	56
Klasa III	63
Klasa IV	37
Klasa V	108
Klasa VI	83
Klasa VII	57
Klasa VIII	96

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Warlubie

Wyniki sprawdzianów i egzaminów

Poniższe tabele przedstawiają wyniki egzaminu ósmoklasisty oraz egzaminu gimnazjalnego w roku szkolnym 2019/2020.

Tabela 7. Średnie wyniki sprawdzianu ósmoklasisty w roku szkolnym 2019/2020

	Gmina Warlubie	Powiat świecki	Województwo kujawsko-pomorskie	Kraj
Język polski	55%	57%	56%	59%
Matematyka	39%	38%	43%	46%
Język angielski	49%	51%	50%	54%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Warlubie

Z powyższych zestawień wynika, że wyniki egzaminów uczniów uczących się w szkołach na terenie Gminy są w większości przypadków niższe niż średnia dla powiatu, województwa i kraju.

Sytuacja demograficzna a edukacja

Od wielu lat niż demograficzny powoduje sukcesywne zmniejszanie się liczby uczniów w szkołach. W roku szkolnym 2018/2019 w stosunku do roku szkolnego 2004/2005 liczba uczniów zmniejszyła się o 34%. Tendencje te obrazuje poniższa tabela.

Tabela 8. Liczba uczniów w szkołach w latach 2004/2005 – 2019/2020

Szkoła	Liczba uczniów w roku szkolnym															
	2004/ 2005	2005/ 2006	2006/ 2007	2007/ 2008	2008/ 2009	2009/ 2010	2010/ 2011	2011/ 2012	2012/ 2013	2013/ 2014	2014/ 2015	2015/ 2016	2016/ 2017	2017/ 2018	2018/ 2019	2019/ 2020
PSP Warlubie	347	327	318	300	293	291	270	268	268	262	266	306	281	324	344	335
SP Lipinki	61	56	53	58	65	64	67	61	64	61	61	62	59	57	70	73
SP Wielki Komorsk	148	155	155	140	131	130	134	122	137	134	139	142	125	152	163	162
Razem szkoły podstawowe	556	538	526	498	489	485	471	466	470	457	466	510	465	533	577	570
Razem gimnazja	321	298	291	302	288	275	258	255	245	239	229	212	212	135¹	66¹	-
Ogółem	877	836	817	800	777	760	729	721	715	696	695	722	677	668	643	570
Różnica w stosunku do roku poprzedniego	-39	-41	-19	-17	-23	-17	-31	-8	-6	-19	-1	+27	-45	-9	-25	-73

1.2.3. Pomoc społeczna

Charakterystycznym wyznacznikiem położenia ekonomicznego mieszkańców Gminy jest skala świadczonej pomocy społecznej. Jednostką organizacyjną Gminy Warlubie zapewniającą usługi w zakresie pomocy społecznej jest Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Warlubiu.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej jest jednostką budżetową powołaną na podstawie uchwały Nr XII/57/90 Gminnej Rady Narodowej w Warlubiu z dnia 5.04.1990 r. Pierwszy statut został przyjęty uchwałą Zarządu Gminy Warlubie Nr 3/90 z dnia 13.12.1990 r. Aktualny statut GOPS został przyjęty Uchwałą Nr XVIII/92/2016 z dnia 17.03.2016r. w sprawie uchwalenia Statutu Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Warlubiu

Podstawowym celem funkcjonowania Ośrodka jest wspieranie osób i rodzin w działaniach mających na celu przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych oraz zaspokajanie ich niezbędnych potrzeb. W celu realizacji zadań wynikających z ustaw, Ośrodek współdziała z organami administracji rządowej i samorządowej, organizacjami społecznymi, Kościołem katolickim i innymi kościołami oraz związkami wyznaniowymi, fundacjami, stowarzyszeniami, pracodawcami oraz osobami fizycznymi i prawnymi. Ośrodek realizuje zadania własne i zlecone z zakresu pomocy społecznej oraz zadania wynikające z ustawy o świadczeniach rodzinnych, ustawy o pomocy państwa w wychowaniu dzieci. Ośrodek jest finansowany ze środków własnych gminy, ze środków z budżetu państwa, ze środków pochodzących z funduszy europejskich i darowizn.

W strukturze organizacyjnej GOPS działają świetlice środowiskowe w Lipinkach i w Wielkim Komorsku. W świetlicy wiejskiej w Płochocinie funkcjonuje Klub Senior+ oferujący zajęcia muzyczne, warsztaty komputerowe, warsztaty rękodzielniczo-kulinarne, promujące zdrowy styl życia, wyjazdy i inne.

Zdjęcie 11. GOPS w Warlubiu

Źródło: Opracowanie własne

Celem działania GOPS jest:

- 1) organizowanie pomocy społecznej dla umożliwienia osobom i rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których nie są one w stanie pokonać wykorzystując własne możliwości i uprawnienia, a także zapobieganie powstawaniu takim sytuacjom;
- 2) wspieranie osób i rodzin zamieszkałych na terenie gminy Warlubie w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwienie im życia w warunkach odpowiadającym godności człowieka;
- 3) podejmowania działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem.

GOPS realizuje w szczególności:

- 1) zadania z zakresu pomocy społecznej:
  - a) zadania własne – zgodne z ustaleniami Wójta przy uwzględnianiu lokalnych programów oraz strategii,
  - b) rozwiązywania problemów społecznych,
  - c) własne o charakterze obowiązkowym,
- 2) zadania zlecone z zakresu administracji rządowej;
- 3) zadania z zakresu świadczeń rodzinnych;
- 4) zadania z zakresu pomocy osobom uprawnionym do alimentów;
- 5) zadania z zakresu wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej;
- 6) zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy w rodzinie;
- 7) zadania z zakresu wychowania w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi;
- 8) zadania z zakresu pomocy państwa w wychowaniu dzieci;
- 9) zadania z zakresu świadczeń opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych;
- 10) inne zadania wynikające z ustaw, jeżeli obowiązek ich realizacji przez GOPS wynika z odrębnych przepisów.

Do zadań własnych realizowanych przez GOPS należy:

- 1) przyznawanie i wypłacanie zasiłków specjalnych celowych;
- 2) przyznawanie i wypłacanie pomocy na ekonomiczne usamodzielnienie w formie zasiłków, pożyczek oraz pomocy w naturze;
- 3) prowadzenie i zapewnienie miejsc w domach pomocy społecznej i ośrodkach wsparcia o zasięgu gminnym oraz kierowanie do nich osób wymagających opieki;
- 4) opracowanie i realizacja projektów socjalnych;
- 5) podejmowanie innych zadań z zakresu pomocy społecznej wynikających z rozeznaczonych potrzeb gminy, w tym tworzenie i realizacja programów osłonowych;
- 6) współpraca z powiatowym urzędem pracy w zakresie upowszechniania ofert pracy oraz informacji o wolnych miejscach pracy, upowszechniania informacji o usługach poradnictwa zawodowego i o szkoleniach oraz realizacji Programu Aktywizacja i Integracja, o którym mowa w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy.

Rodziny korzystają z pomocy społecznej z powodu trudnej sytuacji socjalno-bytowej. Katalog powodów umożliwiających korzystanie z pomocy społecznej został określony w art. 7 Ustawy o pomocy społecznej. Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Warlubiu udzielał pomocy z powodów zebranych w poniższej tabeli.

Tabela 9. Liczba osób/rodzin korzystających z pomocy społecznej wg powodów trudnej sytuacji życiowej na terenie Gminy Warlubie w latach 2010, 2014, 2019.

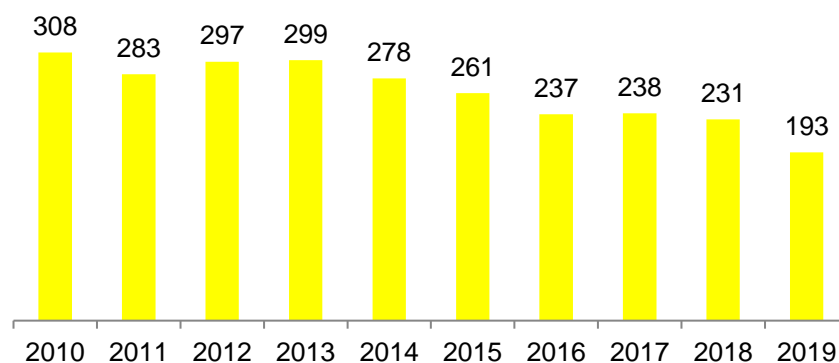
Powód trudnej sytuacji życiowej	Liczba rodzin			Liczba osób w tych rodzinach		
	2010	2014	2019	2010	2014	2019
Ubóstwo	227	192	126	858	613	353
Sieroctwo	0	1	0	0	5	0
Bezdomność	5	4	9	5	4	10
Potrzeba ochrony macierzyństwa	79	37	30	465	205	162
Bezrobocie	181	163	75	725	577	232
Niepełnosprawność	117	127	80	401	362	177
Długotrwała choroba	32	37	40	93	93	69
Bezradność w sprawach opiekuńczo - wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, w tym:	82	86	41	380	355	170

- rodziny niepełne	50	52	21	179	175	68
- rodziny wielodzietne	73	30	13	451	167	78
Alkoholizm	22	12	1	67	34	2
Narkomania	0	0	0	0	0	0
Trudności w przystosowaniu się do życia po opuszczeniu zakładu karnego	2	1	2	2	1	3
Przemoc w rodzinie	0	0	0	0	0	0
Brak umiejętności w przystosowaniu do życia młodzieży opuszczającej placówki opiekuńczo-wychowawcze	0	0	0	0	0	0
Zdarzenie losowe i sytuacja kryzysowa	1	0	1	2	0	8
Trudności w integracji osób, które otrzymały status uchodźcy	0	0	0	0	0	0
Kłęska żywiołowa lub ekologiczna	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Warlubiu

W roku 2019 pomocą społeczną objętych zostały 193 rodziny.

Wykres 4. Liczba rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2010-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Warlubiu

Gmina zgodnie z ustawą o pomocy społecznej ma obowiązek zapewnić schronienie, odzież i posiłek osobom tego pozbawionym. Koszty ponoszone przez gminę Warlubie za pobyt 5 mieszkańców w schroniskach w roku 2019 wyniosły 60 782,24 zł. Ponadto w roku 2019 r. osoby bezdomne z terenu gminy Warlubie uzyskały pomoc finansową w postaci zasiłku okresowego w łącznej wysokości 1 402,00 zł. Odpłatność za pobyt w schronisku ustalana była na podstawie Uchwały Rady Gminy Warlubie Nr XXXVII/242/2017 z dnia 20 grudnia 2017 roku oraz Rady Gminy Warlubie w sprawie szczególnych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodkach wsparcia udzielających schronienia osobom bezdomnym z terenu gminy Warlubie oraz Uchwały Rady Gminy Warlubie Nr VI/46/2019 z dnia 21 lutego 2019 roku w sprawie szczególnych zasad ponoszenia odpłatności za pobyt w ośrodkach wsparcia udzielających schronienia osobom bezdomnym z terenu gminy Warlubie.

Tabela 10. Kwoty udzielonych świadczeń pomocy społecznej w Gminie w 2019 r.

Forma pomocy	Kwota świadczeń (zł)
Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób z zaburzeniami psychicznymi	42 041,00
Zasiłki stałe ogółem	235 829,36
Zasiłki okresowe ogółem	111 263,71
Schronienie	60 782,24
Posiłek	71 646,00
Usługi opiekuńcze ogółem	130 176,00
Inne zasiłki celowe i w naturze ogółem	105 360,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Warlubiu

Inne świadczenia realizowane przez GOPS w Warlubiu:

a) fundusz alimentacyjny:

Na świadczenia rodzinne, dodatki do świadczeń oraz fundusz alimentacyjny, z których korzystało 552 rodzin Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Warlubiu otrzymał w 2019 roku dotację w wysokości 3 154 143,39 zł, czyli 99% planu wynoszącego 3 185 995,00 zł. Na wypłatę zasiłków rodzinnych, świadczeń pielęgnacyjnych, dodatków do zasiłków rodzinnych, z których korzystało 507 rodzin, wydano 2 671 750,13 zł, natomiast dla 45 rodzin korzystających z funduszu alimentacyjnego wydatkowano kwotę w wysokości 248 920,00 zł, łącznie na wypłatę świadczeń społecznych wydano 2 920 670,13 zł, co stanowiło 98,95% planu wynoszącego 2 951 557,56 zł. Ze środków pochodzących z dotacji opłacono również składki ubezpieczenia społecznego za 21 osób pobierających świadczenie pielęgnacyjne oraz dodatki do świadczeń, w wysokości 151 019,78 zł. Na koszty obsługi świadczeń rodzinnych wydano z dotacji kwotę w wysokości 101 820,15 zł, którą przeznaczono na wynagrodzenia i pochodne od wynagrodzeń dwóch pracowników zajmujących się wypłatą świadczeń. Łącznie z otrzymanej dotacji wykorzystano 3 154 143,39 zł, co stanowi 99% planu wynoszącego 3 185 995,00 zł. Ze środków własnych wydatkowano kwotę 44 659,63 zł.

b) 500+:

Zgodnie z ustawą z dnia 11 lutego 2016 roku o pomocy państwa w wychowaniu dzieci Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Warlubiu realizował wypłaty świadczeń „500 +”. Na wynagrodzenie i pochodne oraz odpis na ZFŚS pracownika zatrudnionego do obsługi w/w świadczeń wydatkowano w 2019 roku 54 591,36 zł. Na pozostałe koszty obsługi w/w programu rządowego wydatkowano 18 834,52 zł, w tym zakup usług pozostałych – 6 640,71 zł, wydatki osobowe niezaliczone do wynagrodzeń – 30,00 zł, opłaty z tytułu zakupu usług telekomunikacyjnych – 221,40 zł oraz zakup materiałów i wyposażenia – 11 078,41 zł oraz szkolenia – 864,00 zł. Na wypłatę świadczeń „500+” wydano kwotę w wysokości 5 642 726,00 zł. Łączne wydatki w rozdziale 85501 wyniosły w 2019 roku 5 716 151,88 zł, tj. 99,46% planu wynoszącego 5 746 766,00 zł. Wydatki w całości finansowane były ze środków pochodzących z dotacji. Liczba rodzin korzystających ze świadczeń wyniosła 699.

c) Senior+:

Ponadto GOPS w Warlubiu realizował zadania w ramach Programu Wieloletniego „Senior+” na lata 2015 – 2020. W roku 2019 GOPS Warlubie przystąpił do konkursu i złożył ofertę na realizację

zadania zleconego w ramach Programu Wieloletniego – „Senior+” na lata 2015-2020 i otrzymał dofinansowanie na zapewnienie funkcjonowania Klubu „Senior+” na rok 2019 w kwocie 30 676,00 zł. W zajęciach Klubu „Senior+” uczestniczyły 22 osoby. W ramach prowadzonych zajęć Seniorzy uczestniczyli w warsztatach rękodzielnictwa, warsztatach krawiectwa, kursie języka angielskiego, zajęciach aqua aerobiku, gimnastyki, wyjazdach do kina, teatru, wyjazdach krajoznawczych (Toruń, Inowrocław, Bydgoszcz, Elbląg, Buczyniec). Całkowity koszt funkcjonowania Klubu Senior+ w roku 2019 w ramach ww. programu wyniósł 70 625,51 zł.

d) Prace społecznie użyteczne:

W roku 2019 r. GOPS w porozumieniu z Powiatowym Urzędem Pracy w Świeciu koordynował po raz kolejny organizację prac społecznie użytecznych. Celem programu było uaktywnienie osób długotrwale bezrobotnych, korzystających z pomocy społecznej. Program realizowany był od m-ca marca do m-ca sierpnia 2019r. W ramach prac społecznie użytecznych aktywność zawodową podjęło w sumie 5 osób, w tym jedna z osób zrezygnowała z uwagi na podjęcie zatrudnienia. Osoby bezrobotne zatrudnione w ramach prac społecznie użytecznych wykonywały prace w wymiarze 40 godzin miesięcznie, wysokość świadczenia za godzinę prac społecznie użytecznych do 30 czerwca 2019r. wynosiła 8,30 zł, a od 01 lipca 2019 - 8,50 zł. Część kosztów z tytułu zatrudnienia osób w ramach prac społecznie użytecznych, tj. 60% zwraca Powiatowy Urząd Pracy, a 40% to wkład własny. Na wynagrodzenia dla osób wykonujących prace społecznie użyteczne, które w 40 % finansowane są ze środków własnych, a w 60 % refundowane z Powiatowego Urzędu Pracy, zaplanowano 3 225,60 zł. Wydatki wyniosły 3 225,60 tj. 100% planu.

e) Bank Żywności:

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej współpracuje z Grudziądzkim Bankiem Żywności od 2005r. W zamian za comiesięczne składki w wysokości 1000,00 zł otrzymywana jest żywność w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Żywnościowa 2014-2020 oraz w ramach działalności statutowej. Zgodnie z zapisami umowy pomoc żywnościowa była przekazywana do osób spełniających kryteria kwalifikowalności do statusu osoby najbardziej potrzebującej, tj.: osób i rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, spełniających kryteria określone w art. 7 ustawy o pomocy społecznej i których dochód nie przekracza 200% kryterium dochodowego uprawniającego do skorzystania z pomocy społecznej, tj. 1402,00 zł dla osoby samotnie gospodarującej i 1056 zł dla osoby w rodzinie. Osoby zakwalifikowane do pomocy żywnościowej otrzymywały paczki żywnościowe, które obejmowały zestaw co najmniej 6 rodzajów artykułów spożywczych z co najmniej 3 grup towarowych. W okresie styczeń – czerwiec 2019r. w ramach Podprogramu 2018 Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Warlubiu otrzymał i rozdysponował wśród 676 osób 26 242,69 kg żywności.

f) Gminny program wspierania rodziny:

GOPS w Warlubiu realizuje między innymi zadania wymienione w ustawie z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej. Na gminy nałożono szereg zadań mających na celu rozwój działań na rzecz rodziny poprzez wzmocnienie jej roli i funkcji oraz zapobieganie powstawaniu sytuacji kryzysowych, a także przeciwdziałanie marginalizacji i degradacji społecznej. Ta wieloaspektowa praca z rodziną naturalną ma służyć ochronie odpowiedniego poziomu życia oraz ograniczyć umieszczanie dzieci w rodzinach zastępczych lub w placówkach opiekuńczo-wychowawczych.

g) Program „Duża Rodzina”:

Karta Dużej Rodziny jest jednym z elementów polityki prorodzinnej. Stanowi rozwiązanie, które z założenia ma przyczynić się do promocji modelu rodziny wielodzietnej. Jednak jej główną przesłanką

jest zwiększenie szans rozwojowych dzieci wychowujących się w rodzinach wielodzietnych poprzez umożliwienie im dostępu ulg i zniżek oferowanych przez podmioty publiczne i prywatne, które podpisały umowy z Ministerstwem Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej. Uprawnienia do Karty Dużej Rodziny posiadają rodziny, rodziny zastępcze, rodzinne domy dziecka z co najmniej trójką, które po uzyskaniu karty mogą korzystać z systemu ulg i zniżek.

Karta jest dokumentem identyfikującym członka rodziny wielodzietnej. Karta poświadcza prawo członka rodziny wielodzietnej do uprawnień ustalonych w trybie określonym ustawie z dnia 5 grudnia 2014 r. o Karcie Dużej Rodziny lub przyznanych na podstawie przepisów odrębnych. Sytuacja dochodowa rodziny nie jest kryterium rozpatrywanym przy przyznawaniu karty. Oznacza to, że karta przysługuje niezależnie od wysokości dochodów w rodzinie, o ile wychowuje się w niej lub wychowywało się nie mniej niż troje dzieci. W roku 2019 rozpatrzonych zostało 126 wniosków w sprawie przyznania Karty Dużej Rodziny i wydanych zostało 267 kart.

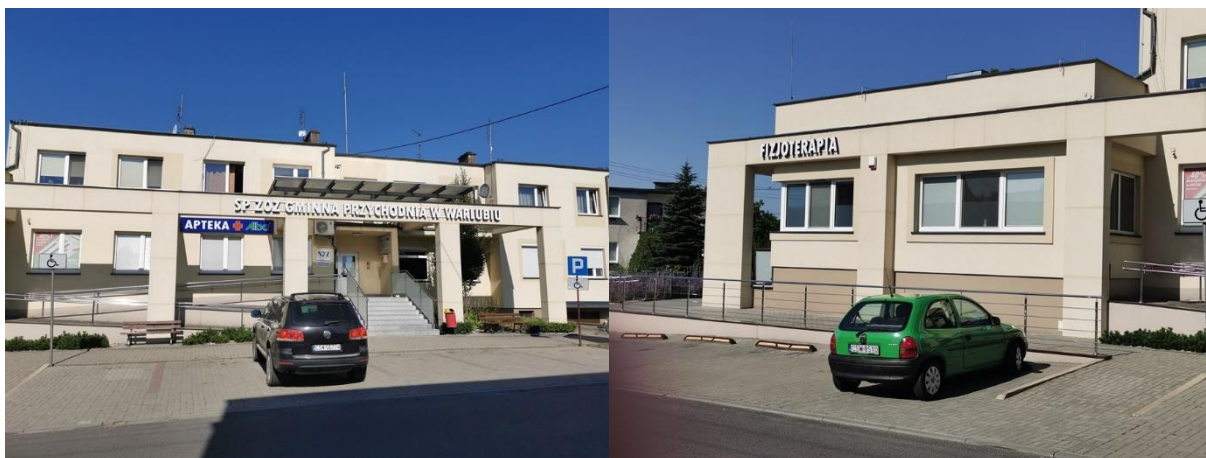
1.2.4. Ochrona zdrowia

Na terenie Gminy Warlubie funkcjonują dwa podmioty lecznicze zarządzane przez Gminę, a należą do nich:

- 1) Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Warlubiu:

Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Zdrowotnej w Warlubiu świadczy usługi z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej.

Zdjęcie 12. Gminna Przychodnia w Warlubiu

Źródło: *Opracowanie własne*

W ramach SPZOZ funkcjonują następujące poradnie i gabinety:

- a) Poradnia Lekarza POZ – świadczy usługi w zakresie leczenia w ramach podstawowej opieki zdrowotnej i pozostałych usług pomocniczych;
- b) Poradnia Dziecięca – również świadczy usługi w zakresie leczenia w ramach podstawowej opieki zdrowotnej i pozostałych usług pomocniczych;
- c) Poradnia Położnicza – zajmuje się położnictwem rodzinnym;
- d) Poradnia stomatologiczna – świadczy usługi w zakresie stomatologii zachowawczej z endodoncją, stomatologii dziecięcej oraz protetyki stomatologicznej;
- e) Poradnia Ginekologiczno – Położnicza – oferuje usługi z zakresu leczenia ambulatoryjnego specjalistycznego;
- f) Gabinet Medycyny Szkolnej przy ul. Szkolnej 20a – jest to gabinet profilaktyki zdrowotnej i pomocy przedlekarskiej dla dzieci;

- g) Poradnia Stomatologiczna przy ul. Szkolnej 20a – świadczy usługi z zakresu stomatologii dziecięcej;
- h) Poradnia Pielęgniarki Środowiskowo – Rodzinnej – zajmuje się leczeniem w ramach podstawowej opieki zdrowotnej oraz pozostałej opieki ambulatoryjnej;
- i) Gabinety Rehabilitacji Leczniczej – oferują zabiegi z zakresu kriokomory, wirówki, kabiny ugot, rowerów i bieżni, laserów oraz diatermii.

2) Wiejski Ośrodek Zdrowia w Lipnikach:

Niniejszy Ośrodek Zdrowia świadczy usługi w zakresie Podstawowej Opieki Zdrowotnej. W Ośrodku funkcjonuje Poradnia Lekarza POZ świadcząca usługi w zakresie leczenia w ramach podstawowej opieki zdrowotnej oraz pozostałych usług pomocniczych.

W WOZ funkcjonuje poradnia (gabinet) lekarza podstawowej opieki zdrowotnej:

- leczenie w ramach podstawowej opieki zdrowotnej - Medycyna rodzinna,
- pozostałe usługi pomocnicze - Medycyna rodzinna,
- pozostałe usługi pomocnicze - Zdrowie publiczne.

Liczba udzielonych porad w ramach podstawowej opieki zdrowotnej w 2019 roku wyniosła 25 170.

Liczba porad udzielonych w 2019 roku w ramach ambulatoryjnej opieki zdrowotnej (porady lekarskie – tj. porady specjalistyczne, badania diagnostyczne, procedury zabiegowe ambulatoryjne) wyniosła natomiast 26 265.

Tabela 11. Liczba porad zdrowotnych udzielonych na terenie Gminy Warlubie (2011-2019)

Podstawowa Opieka Zdrowotna									
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Podstawowa opieka zdrowotna - porady	26 979	27 128	27 877	27 044	26 273	25 852	25 301	26 003	25 170
Ambulatoryjna opieka zdrowotna - porady lekarskie	-	28 341	28 962	28 249	27 607	27 076	26 562	27 171	26 265

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL*

W Gminie funkcjonują 2 apteki.

1.2.5. Działalność organizacji pozarządowych

Gmina Warlubie posiada uchwalony Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego. Głównym celem tego Programu jest budowanie i umacnianie partnerstwa pomiędzy gminą a organizacjami pozarządowymi działającymi na terenie gminy, polegające na rozpoznaniu i zaspakajaniu potrzeb mieszkańców oraz wzmacnianie aktywności obywatelskiej w rozumieniu problemów lokalnych.

Celami szczegółowymi Programu są:

- 1) wspieranie oraz promowanie aktywności społeczności lokalnych,
- 2) integracja organizacji pozarządowych i innych podmiotów działających na rzecz mieszkańców gminy w sferze zadań publicznych,

- 3) otwarcie na innowacyjność i konkurencyjność poprzez umożliwienie organizacjom pozarządowym i innym podmiotom występowania z ofertami realizacji zadań publicznych,
- 4) zwiększenie wpływu organizacji pozarządowych i innych podmiotów na kreowanie polityki społecznej w Gminie,
- 5) wspieranie organizacji pozarządowych i innych podmiotów w realizacji zadań publicznych poprzez powierzanie im zadań wraz z udzieleniem dotacji na ich realizację,
- 6) poprawa jakości usług publicznych i zapewnienie ich efektywnego wykonania,
- 7) tworzenie warunków dla powstawania inicjatywy na rzecz mieszkańców Gminy.

Współpraca Gminy z podmiotami Programu opiera się na zasadach: pomocniczości, suwerenności stron, partnerstwa, efektywności, uczciwej konkurencji, rzetelności i jawności.

Na terenie Gminy Warlubie działają następujące stowarzyszenia o organizacje, których zestawienie oraz zakres prowadzonej działalności zawarto w poniższej tabeli.

Tabela 12. Organizacje pozarządowe Gminy Warlubie

L.p.	Nazwa	Cel działania organizacji	Rok założenia
1.	Stowarzyszenie „Niezależnych Mieszkańców dla Gminy Warlubie”	Cele: 1.Reprezentowanie interesów mieszkańców gminy Warlubie 2. Działania informacyjne i promocyjne gminy Warlubie 3. Działania na rzecz rozwoju gminy Warlubie 4. Ochrona interesów mieszkańców gminy Warlubie 5. Tworzenie płaszczyzny porozumienia, wymiany informacji i doświadczeń pomiędzy osobami i instytucjami zainteresowanymi.	2019
2.	Stowarzyszenie Inicjatyw Lokalnych na Rzecz Dzieci Niepełnosprawnych „Spróbujmy razem” w Warlubiu	Organizowanie inicjatyw prowadzących do rozwiązywania lokalnych problemów oraz integrowanie i wyrównywanie szans edukacyjnych dzieci niepełnosprawnych.	2003
3.	Stowarzyszenie Przyjaciół Lipinek	Pomoc organizacyjna, finansowa i rzeczowa dla miejscowości Lipinki i jej sołectwa oraz jej mieszkańców, a także integracja tego środowiska wiejskiego.	2010
4.	Towarzystwo Ochrony Krajobrazu Kulturowego „Sukcesja” w Lipinkach	Ochrona środowiska kulturowego, krajobrazu, architektury, urbanistyki, ruralistyki, stanowisk archeologicznych, parków, miast – ogrodów, cmentarzy, obiektów sakralnych, obiektów cywilizacji technicznej i tym podobne.	2015
5.	Parafialne Zespoły Caritas w Warlubiu, Bzowie i Wielkim Komorsku: - Zespół CARITAS Parafii Niepokalanego Serca Maryi w Warlubiu powołany Dekretem Biskupa Diecezji Pelplińskiej Nr 78/2003/PZC z dnia 26.06.2003 r. - Zespół CARITAS Parafii Świętej Małgorzaty w	Szerzenie chrześcijańskich zasad charytatywnych, bezpośrednia działalność charytatywna, jednocześnie, koordynowanie i kierowanie kościelną akcją charytatywną na terenie parafii oraz współpraca z innymi wyznaniowymi, a także niekościelnymi instytucjami i formami pomocy wzajemnej.	2003, 2000, 1998

	Bzowie powołany Dekretem Biskupa Diecezji Pelplińskiej Nr 48/2000 z dnia 03.01.2000 r. - Zespół CARITAS Parafii Świętego Bartłomieja w Wielkim Komorsku powołany Dekretem Biskupa Diecezji Pelplińskiej Nr 41/98 z dnia 21.12.1998 r.		
6.	Związek Ochotniczych Straży Pożarnych Rzeczypospolitej Polskiej Zarząd Oddziału Gminnego w Warlubiu	Działalność jednostek OSP opiera się na pracy społecznej jej członków. Na terenie Gminy Warlubie działa 6 jednostek OSP: Bzowo, Warlubie, Wielkim Komorsku, Lipinkach, Kruszach i Buśnia.	1991
7.	Gminny Ludowy Zespół Sportowy Start Warlubie	Na terenie Gminy Warlubie bardzo ważnym aspektem jest realizacja zadania publicznego w zakresie sportu na terenie Gminy Warlubie. Główny cel zadania polega na propagowaniu wśród dzieci, młodzieży oraz dorosłych najpopularniejszej dyscypliny sportowej jaką jest piłka nożna.	1975
8.	Klub Senior+	W ramach działalności Klubu „Senior+” przewidziane są zajęcia muzyczne, warsztaty komputerowe, kulinarne, promujące zdrowy styl życia, wyjazdy i inne.	2017

Źródło: Opracowanie własne

2. Sfera przestrzenna

2.1. Środowisko przyrodnicze i dziedzictwo kulturowe

2.1.1. Rzeźba terenu

Gmina Warlubie położona jest w północnej części województwa kujawsko – pomorskiego, a zgodnie z podziałem fizyczno – geograficznym Polski (wg J. Kondrackiego) obszar gminy leży w obrębie dwóch makroregionów. Część wschodnia gminy leży w obrębie makroregionu Doliny Dolnej Wisły w obszarze mezoregionu Kotliny Grudziądzkiej. Pozostała część znajduje się w granicach makroregionu Pojezierze Południowo – Pomorskie w obszarze mezoregionu Bory Tucholskie. Formy morfogenetyczne analizowanego obszaru związane są z działalnością i wpływem lądolodu w czasie ostatniego zlodowacenia oraz holocenią działalnością erozyjno – akumulacyjną.

Wschodnia część gminy leży w obrębie Doliny Dolnej Wisły i charakteryzuje się mało urozmaiconą rzeźbą. W obrębie doliny występują jedynie dwa poziomy terasowe. Terasa zalewowa rozciąga się na wysokości 15 – 20 m n.p.m., zbudowana z namułów, mad i piasków drobnoziarnistych i terasa nadzalewowa na wysokości 20 – 30 m n.p.m. zbudowana z piasków drobnoziarnistych. W obrębie terasy nadzalewowej, u wylotu dolinek bocznych, występują miejscami stożki napływowe. Dolina Wisły, wyraźną krawędzią o wysokości około 20 – 30 m, oddzielona jest od obszaru pojezierza. Jest to strefa o bogatej rzeźbie zboczowej z towarzyszącymi zjawiskami erozyjnymi i tendencjami do powstawania osuwisk. Wprawdzie zgodnie z Katalogiem Osuwisk Województwa Kujawsko – Pomorskiego, opracowanym przez Instytut Geologii w Warszawie, na tereny gminy Warlubie nie zarejestrowano procesów osuwiskowych, jednak stwierdzono tendencje do powstawania tego typu zjawisk z uwagi na silne zagrożenie potencjalną erozją. Na terenie gminy, w obrębie pojezierza, występują obszary wysoczyzny morenowej i równiny sandrowej. Wysoczyzna morenowa wykształcona

jest w postaci wysp morenowych o zróżnicowanej wielkości i wysokości. Wysoczyzna zbudowana jest z glin zwałowych. Wysokości bezwzględne w tej strefie kształtują się od 70 – 110 m n.p.m. We wschodnich partiach wysoczyzna morenowa jest silnie zerodowana i nadbudowana osadami piasków wodno – lądowych. Pozostała część obszaru gminy objęta jest rozległą piaszczystą pokrywą sandru Wdy, który jest częścią największej równiny sandrowej kraju tzw. Sandru Tucholskiego. Budują go utwory piaszczysto – żwirowe o różnej miąższości. Zalega on przeciętnie na wysokości 80 – 195 m n.p.m. Równinę sandrową, urozmaicając ostańcowe formy wysoczyzny, wydmy, liczne dolinki rzek i cieków oraz rynny. W rynnach, dolinach rzek i cieków występują utwory holoceniowe w postaci torfów, namulów, mady i piasków rzecznych.

Urozmaicony obraz topografii gminy przedstawia mapa hipsometryczna, na której można wyróżnić 4 obszary topograficzne: Dolina Wisły, strefa zboczowa, wysoczyzna i równina sandrowa.

W granicach gminy Warlubie, przeprowadzone badania geologiczno – złożowe wykazały brak złóż surowców naturalnych o znaczeniu przemysłowym. Prace geologiczno – rozpoznawcze w aspekcie możliwości pozyskania kruszywa naturalnego na potrzeby lokalne powinny być prowadzone w rejonie Borowego Młyna, a w zakresie ilastych surowców w obszarze form zastoiskowych w rejonie Płochocinek i Komorsk.

2.1.2. Gleby

Przestrzenne rozmieszczenie gleb w gminie uzależnione jest od jej warunków litologicznych. Z równiną sandrową zbudowaną z piasków związane są słabe gleby bielicoziemne reprezentowane głównie przez gleby rdzawe i bielicowe, a rzadziej bielice.

Te pierwsze porastają głównie lasy, a pozostałe wykorzystywane są rolniczo, choć ich wartość jest ograniczona.

Formom wytopiskowo – jeziornym, dolinom rzek, cieków i rowów melioracyjnych, towarzyszą gleby mułowo – torfowe, torfowe, murszowo – torfowe i murszowo – mineralne oraz mady rzeczne. Są one głównie wykorzystywane jako trwałe użytki zielone.

W strefie wysoczyzny wykształciły się gleby brunatne, na podłożu gliniastym, o znacznej przydatności rolniczej, wykorzystywane jako grunty orne.

Pod względem typologicznym w gminie przeważają mady (35% użytków rolnych), następnie gleby rdzawe (22% użytków rolnych) i brunatne wylugowane (20% użytków rolnych). Pod względem klas bonitacyjnych w gminie dominują grunty orne w przedziale klas I – IV, które stanowią 76,2% ogółu gruntów ornych (w tym I – III – 29,9%, IV – 46,3%).

W układzie przestrzennym najlepsze gleby koncentrują się w centralnej części gminy. Ponadto we wschodniej części gminy występują znaczne obszary zagrożone silną i bardzo silną erozją gleb.

2.1.3. Szata leśna

Lasy i grunty leśne zajmują 57,3% powierzchni gminy, co plasuje ją w grupie najbardziej zalesionych gmin w województwie. Lasy w przeważającej części są publiczne, pozostające w Zarządzie Lasów Państwowych. Położone są na terenie dwóch nadleśnictw: Dąbrowa i Osie.

Dominującym gatunkiem drzewostanów jest sosna (ok. 90%), a z gatunków liściastych modrzew, dąb, brzoza i olcha. Rosną one przeważnie na siedliskach borowych, głównie boru świeżego i mieszanego świeżego. Struktura wiekowa drzewostanów jest na terenie gminy zróżnicowana. 31 % stanowią drzewostany w grupie wiekowej 61 – 80 lat, 20 % z grupy wiekowej 41 – 60 lat a 18 % z grupy wiekowej 21 – 40 lat. Przeciętny wiek drzewostanów wynosi 55 lat.

2.1.4. Wody powierzchniowe i podziemne

Rzeki

Gmina położona jest w dorzeczu Wisły. Przez gminę przebiega dział wodny II rzędu, który oddziela zlewnię Wdy od Mątawy. Niemal cała gmina leży w zlewni Mątawy, a jedynie skrajnie zachodnia część gminy znalazła się w zlewni Wdy. Osią systemu hydrograficznego w gminie jest Mątawa o łącznej długości 62 km, z czego w granicach gminy jest jedynie jej część. Ponadto gminę odwadnia szereg drobnych cieków i rowów melioracyjnych. Rzeka Mątawa w granicach gminy prowadzi zarówno wody III klasy czystości (w jej górnym odcinku) i wody nie odpowiadające normom (w jej dolnym odcinku).

Jeziora

Największym jeziorem w gminie jest j. Radodzierz o powierzchni 246,4 ha i o maksymalnej głębokości 9,5 m. Z innych większych jezior wymieniwać należy: J. Płochocińskie, Rybno, Mątawskie i Trzebucz. Największe jeziora gminy, z uwagi na swoje położenie w obrębie kompleksów leśnych, predestynowane są do funkcji turystyczno – wypoczynkowej i sportów wodnych, a są to jeziora Radodzierz i Rybno. Spośród jezior występujących w gminie do wędkowania udostępnione są j. Radodzierz, Płochocińskie i Rybno.

Tabela 13. Wykaz jezior na terenie Gminy Warlubie

Lp.	Nazwa jeziora	Powierzchnia [ha]	Głębokość maksymalna [m]
1.	Radodzierz	246,4	9,5
2.	Rybno	20	7
3.	Mątawskie	33	3
4.	Trzebucz Duży	10	11
5.	Trzebucz Mały	5	5
6.	Płochocińskie	21,91	6
7.	Piaseczno	4,1	8
-	Razem		-

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z „UWARUNKOWANIA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY WARLUBIE”

J. Radodzierz ma wody zaliczane do II klasy czystości. Z uwagi na jego walory rekreacyjne należy dążyć do poprawy stanu czystości, głównie poprzez uregulowanie gospodarki wodno – ściekowej w obszarze zlewni.

Zdjęcie 13. Jezioro Radodzierz

Źródło:

https://www.opzw.bydgoszcz.pl/index.php?option=com_content&view=article&id=571:jezioro-radodzierz&catid=8&Itemid=125

Jezioro Rybno ma około 20 ha powierzchni. Położone jest niedaleko Borów Tucholskich, w połowie drogi między miejscowościami Warlubie i Osie, przy trasie 238. Rybno Duże położone jest około 30 kilometrów od Grudziądza.

Nad jeziorem kwitnie życie turystyczne, jest to dość znane kąpielisko. Znajdują się tu plaża i pole biwakowe. Ale dalej woda porośnięta jest sosnowym lasem, idąc wzdłuż nadbrzeża można znaleźć mniejsze, również piaszczyste kąpieliska, ale i sporo bardziej ustronnych miejsc.

Rybno Duże, mimo że nie jest zbyt przejrzyste, ma opinię czystego.

Jeziora Trzebucz Duży i Trzebucz Mały położone są blisko miejscowości Stara Huta, Nowa Huta i Lipinki. Oba jeziora położone są w głębi lasów, a ich wody są czyste i rybne. Wokół panuje spokój i cisza, można podziwiać wolno bytujące ptactwo. Do Jeziora Trzebucz Duży prowadzi wygodna droga, można dojechać tam samochodem, jest także parking. Brzeg jest dostępny do kąpeli, jest szeroka i piaszczysto – trawiasta plaża, wejście jest łagodne, piaszczyste. Jezioro Trzebucz Mały także jest dostępne do kąpeli w kilku miejscach, wejścia są trawiaste, dno piaszczyste. W otaczających lasach jest wiele wygodnych tras rowerowych i pieszych oraz mnóstwo ścieżyn leśnych. Lasy są bardzo grzybne i malownicze. W pobliskich miejscowościach są domki letniskowe, które turyści mogą wynająć. Wypoczywający w tym miejscu znajdą ciszę i spokój, przepiękne widoki, kontakt z naturą oraz wytchnienie od zgiełku miasta. Jezioro Trzebucz Duży ma powierzchnię około 10 ha i około 11m głębokości maksymalnej, a Trzebucz Mały ma powierzchnię 5 ha. W obu jeziorach można wędkować, pozwolenie wykupuje się w Lipinkach lub na miejscu. Można złowić szczupaki, wzdreği, sumy, leszcze, sandacze, karpie, płocie, liny, amury. Pomiędzy jeziorami znajdują się pozostałości po partyzanckim obozie podziemnym z II wojny światowej. W odległości ok. 1 km znajduje się Rezerwat Miedzino – rezerwat ornitologiczny, gdzie bytują między innymi orzeł bielik, bocian czarny, żuraw, łabędzie niemy i krzykliwy, rybołów. Rezerwat położony jest nad jeziorem Miedzino i wpływającą do niego i tworzącą rozlewisko Sobińską Strugą.

Wody podziemne

Na terenie gminy nie występują główne zbiorniki wód podziemnych. Wody gruntowe występują w 3 odmiennych obszarach o różnym reżimie:

- wody gruntowe sandrowe;
- wody gruntowe wysoczyznowe;
- wody gruntowe dolin rzek i cieków.

W obrębie sandru wody gruntowe pierwszego poziomu wodonośnego tworzą swobodne zwierciadło na głębokościach poniżej 2,0 m p.p.t. Poziom ten dostarcza wodę użytkownikom indywidualnym, nie jest on zbyt obfity i zagrożony możliwością zanieczyszczenia antropogenicznego, ze względu na brak izolacji stropowej. Użytkowe poziomy, z których czerpią wodę ujęcia komunalne gminy zlokalizowane są na głębokości 20 – 30 m p.p.t., a ich wydajność kształtuje się w granicach od kilku do kilkunastu m³.

W obrębie wysoczyzny użytkowe poziomy wodonośne występują na zróżnicowanych głębokościach zależnie od występowania przewarstwień piaszczystych występujących wśród glin morenowych. Użytkowe poziomy wodonośne występują generalnie w trzech poziomach na głębokości 6 – 20 m p.p.t., 40 – 60 m p.p.t. i na głębokości 65 – 90 m p.p.t.. Pierwszy poziom wodonośny jest bezcisnieniowy, a dwa pozostałe są subartezyjskie. Poziomy te posiadają wydajność od 10 – 100 m³/h. Te dwa poziomy mają podstawowe znaczenie dla zaopatrzenia gminy w wodę i to ze względu na wydajność, cechy fizyczno – chemiczne, jak i dobrą izolację stropową pokładów.

W obrębie dolin rzek, cieków, rynien zwierciadło pierwszego poziomu wodonośnego utrzymuje się z reguły na głębokości 1,0 – 2,0 m p.p.t., a lokalnie i okresowo nawet na powierzchni. Użytkowe poziomy wodonośne w dolinie Wisły występują na głębokości 20 – 25 m p.p.t. i związane są z drugim poziomem wodonośnym wysoczyzny.

Na terenie gminy wody gruntowe posiadają ograniczony lub słaby stopień zagrożenia zanieczyszczeniem poziomu wodonośnego, przy obecnym użytkowaniu terenu. Obszary o silnym i znacznym stopniu zagrożenia czwartorzędowego poziomu wodonośnego zanieczyszczeniem obejmują tereny aktualnie użytkowane rolniczo lub zabudowane. Obszary te pokrywają się z obszarami wód wyraźnie lub silnie zmienionych antropogenicznie, które zlokalizowane są w dolinie Wisły, w rejonie Warlubia i Lipinek. Mimo to klasa jakości wód podziemnych głębszych poziomów na terenie gminy jest wysoka, nie mniej wymagana jest ich ochrona przed zanieczyszczeniem i dążenie do racjonalnej gospodarki wodno – ściekowej.

2.1.5. Klimat

Na podstawie klimatycznego podziału Polski wg Gumińskiego, obszar gminy Warlubie leży w VI dzielnicy zwanej bydgoską. Charakteryzuje się ona przejściowym klimatem pomiędzy chłodną i wilgotną dzielnicą pomorską oraz cieplejszą i suchą dzielnicą środkową.

Okres wegetacyjny trwa przeciętnie powyżej 210 dni, jego początek przypada na pierwszą dekadę kwietnia, a koniec na początek listopada. Opady uzależnione są od topografii terenu i wynoszą powyżej 550 mm rocznie. Średnia temperatura powietrza kształtuje się w granicach 7 – 7,5°C w ciągu roku. Najcieplejszym miesiącem jest lipiec z temperaturą 17,8°C, a najchłodniejszym styczeń z temperaturą -2,6°C. Średnia temperatura lata wynosi 15,2°C, a zimy -2°C. Usłonecznienie na obszarze gminy występuje w ilości 4,2 – 4,8 godz./dobę.

W gminie dominują wiatry z sektora zachodniego i stanowią 45% spośród wszystkich wiatrów.

Z uwagi na występowanie dużych obszarów zwartych kompleksów leśnych, a także liczne zbiorniki wodne, w gminie wytworzył się pewnego rodzaju mikroklimat specyficzny dla terenów leśnych i przyległych do zbiorników wodnych. I tak jeziora łagodzą lokalnie wahania temperatur w ciągu roku i

wpływają na podwyższoną wilgotność powietrza, lasy natomiast przyczyniają się do lokalnej wymiany powietrza i stymulują temperaturę oraz wilgotność na obszarach z nimi sąsiadujących.

Gmina posiada generalnie dobre warunki aerosanitarnie. Znaczna powierzchnia gminy (57,3 % jej powierzchni ogólnej) zajęta jest przez lasy, co stwarza dobre naturalne warunki mikroklimatyczne.

2.1.6. Ochrona przyrody

Gmina Warlubie leży w obszarze o bardzo dużych walorach i atrakcyjności środowiska przyrodniczo-krajobrazowego.

Gmina objęta jest wielkoprzestrzennymi formami ochrony przyrody, do których należą:

- Wdecki Park Krajobrazowy (w części zachodniej) i Zespół Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego (w części wschodniej),
- fragment Obszaru Chronionego Krajobrazu Wschodniego Borów Tucholskich i zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina Rzeki Sobińska Struga”,
- rezerwat „Kuznica” i rezerwat „Osiny”.

Gmina leży w granicach Leśnego Kompleksu Promocyjnego Bory Tucholskie i przewidziana jest do włączenia w granice projektowanego Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie.

Obszary chronionego krajobrazu

Centralna część gminy położona jest w obrębie Obszaru Chronionego Krajobrazu Wschodniego Borów Tucholskich, dla którego obowiązujące w jego granicach zakazy i nakazy określa właściwe w sprawie rozporządzenie. Został utworzony na podstawie Rozporządzenia Wojewody Bydgoskiego nr 9/91 z dnia 14 czerwca 1991 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Bydgoskiego nr 17, poz. 127 z 1991 r.) zmienionego rozporządzeniem tegoż wojewody nr 145/94 z dnia 17 czerwca 1994 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Bydgoskiego nr 10, poz. 102 z 1994 r. oraz potwierdzonego Rozporządzeniem nr 46/99 Wojewody Kujawsko – Pomorskiego z dnia 25 marca 1999 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Kujawsko – Pomorskiego nr 19, poz. 117 z 1999 r.). Obecnie obowiązującym aktem prawnym odnoszącym się w/w obszarze chronionego krajobrazu jest uchwała Nr VI/106/11 Sejmiku Województwa Kujawsko-Pomorskiego z dnia 21 marca 2011 r. w sprawie obszarów chronionego krajobrazu (Dz. Urz. Woj. Kuj. Nr 99 poz. 793 z 22 kwietnia 2011 r.) Teren obszaru chronionego krajobrazu położony jest na równinie sandrowej ze znacznym udziałem wód powierzchniowych. Posiada duże walory przyrodnicze, krajobrazowe, rekreacyjne. Powierzchnia obszaru chronionego krajobrazu na terenie gminy wynosi 8 491 ha. W obszarze chronionego krajobrazu ustanowione są strefy ochrony akustycznej. Strefa dotyczy jezior zlokalizowanych na terenie gminy Warlubie, takich jak Rybno Duże, Płochocińskie, Radodzierz, Jaszczerek. Ochrona w parku obejmuje niezwykle atrakcyjny i naturalny krajobraz doliny Wisły. Na terenie parku około 50 gatunków znajduje się pod ochroną całkowitą m.in. gatunki roślin – ostnica włosata, ostnica Jana, miłek wiosenny, węży mord stepowy, lilia złoto głów, listera jajowata, śnieżynka przebiśnieg, len austriacki; gatunki ptaków – gągoł, czernica, nurogęś, mewy, czaple siwe. Z gatunków fauny wspomnieć należy o minogę rzeczny, strumieniowym, rybitwie, zimorodku, perkozie rdzawym i krwawodziobie.

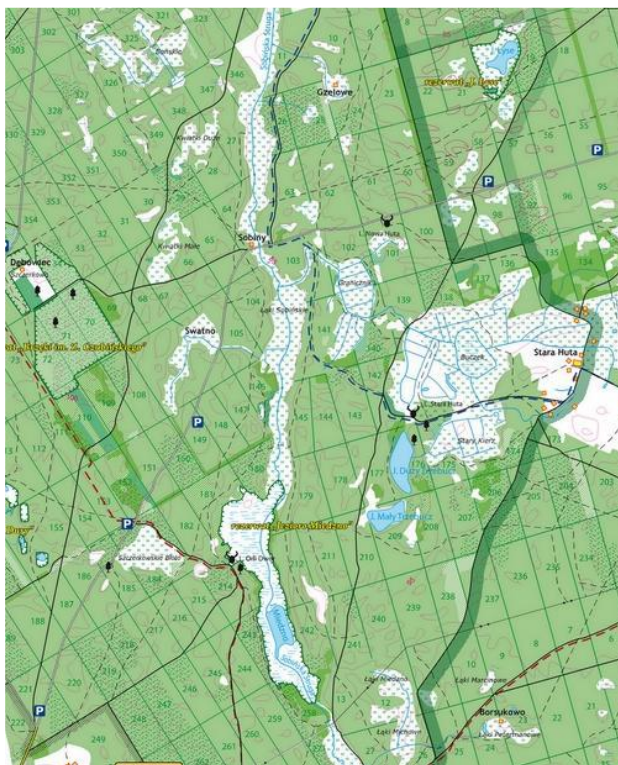
Kolejną formą ochrony przyrody występującą na terenie gminy jest zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Dolina rzeki Sobińska Struga”, w granicach którego leżą niewielkie fragmenty terenu gminy Warlubie położone wzdłuż zachodniej granicy gminy. Został utworzony w 1997 r., na terenie zespołu znajdują się stanowiska łęgowe żurawia zwyczajnego, w rzece pstrągi, wiele roślin rzadkich i chronionych. Na terenie gminy Warlubie znajduje się niewielki fragment niniejszego zespołu przyrodniczo – krajobrazowego – przebiega wzdłuż zachodniej granicy gminy.

Parki krajobrazowe:

Zachodnia część gminy leży w granicach Wdeckiego Parku Krajobrazowego, a wschodnia jej część położona jest w granicach Zespołu Parków Krajobrazowych Chełmińskiego i Nadwiślańskiego, dla których obowiązujące w ich obszarach zakazy i nakazy określają właściwe w sprawie rozporządzenia. Dla obu w/w parków krajobrazowych przewiduje się ustanowienie i wdrożenie w życie planów ochrony parków.

Wdecki Park Krajobrazowy został utworzony na podstawie Rozporządzenia Wojewody Bydgoskiego Nr 52/93 z dnia 16.02.1993 r. (Dziennik Urzędowy Województwa Bydgoskiego nr 10 z dnia 27.07.1993 r.). Powierzchnia parku na terenie gminy Warlubie wynosi 1 164,25 ha, co stanowi 8,58% łącznej powierzchni Wdeckiego Parku Krajobrazowego. Ponad połowę powierzchni parku stanowią lasy, gdzie znajdują się głównie siedliska boru świeżego, reprezentowane w postaci sosny zwyczajnej i brzozy brodawkowatej. Na terenie parku występują takie gatunki roślin jak borówka bagienna, bagno zwyczajne. Do gatunków zwierząt należy zaliczyć ryby (np. pstrąg potokowy, lipień), płazy (np. traszka grzebieniasta, grzebiuszka ziemna), gady (np. padalec pospolity, jaszczurka zwinka), ptaki (np. bocian czarny, gągoł) oraz ssaki takie jak np. bóbr europejski, wydra. W borach sosnowych występują liczne zwierzęta kręgowce – sarny, jelenie, daniela i dziki.

Mapa 2. Fragment Wdeckiego Parku Krajobrazowego

Źródło: www.wpk.org.pl

Nadwiślański Park Krajobrazowy został utworzony na podstawie Zarządzenia nr 144/03 Wojewody Kujawsko – Pomorskiego z dnia 21 maja 2003 r. Wśród gatunków florystycznych znajdujących się na terenie gminy należy wymienić: azotolubne komosy, rdesty, łobody, komosa klonolistna, szczaw ukraiński, rdest britinngera, namulnik brzegowy, miłka orzęsiona, grzybienie, grążele, rdestnice i sasanka łąkowa, wydmuchrzyca piaszkowa i piaszkownica, turzycza poznańska, turzycza piaszkowa, len austriacki, ostnica włosowata, ostnica Jana, miłek wiosenny, goryczka krzyżowa, zawilec wielokwiatowy. Gatunku zwierząt występujące na terenie gminy to ryby (różanka, koza, śluz i piskorz, ukleja, płoć, leszcz, krap, wzdregą, łosoś), ptaki (kaczki, gągoł, krzyżówka, nurogęś) oraz bociany.

Mapa 3. Fragment Nadwiślańskiego Parku Krajobrazowego

Źródło: www.dolnawisla.pl

Rezerваты przyrody

Gmina Warlubie obfituje w szereg zasobów przyrodniczych, które z uwagi na ich znaczne walory przyrodniczo-krajobrazowe i często unikatowe typy środowiska objęte zostały różnymi formami ochrony. I tak, najbardziej wartościowe obiekty przyrodnicze objęte są na terenie gminy ochroną rezerwatową. W granicach gminy położone są dwa rezerваты „Kuznica” – rezerwat leśny i „Osiny” – rezerwat torfowiskowy.

Rezerwat przyrody Osiny został powołany Zarządzeniem Ministra Leśnictwa i Przemysłu Drzewnego z dnia 26 stycznia 1962 r. (Monitor Polski z 1962 r., Nr 30, poz. 132). Rezerwat przyrody zajmuje powierzchnię 21,91 ha. Na terenie rezerwatu znajduje się śródlądowe torfowisko wysokie z zespołem roślinności torfowiskowo – bagiennej, do której można zaliczyć przygielkę białą, bagnicę torfową i rosiczkę okrągłolistną i długolistną.

Rezerwat przyrody Kuznica – na terenie rezerwatu występuje dobrze zachowany fragment boru bagiennego oraz sukcesywnie zarastające jezioro. Główne przedmioty ochrony przyrody to:

- fragment boru bagiennego;
- zbiorowisko boru bagiennego;
- zbiorowisko brzeziny bagiennej;
- starodrzew sosnowy w fazie terminalnej późnej;
- przyległe do rezerwatu dystroficzne jezioro Rumacz;
- torfowisko przejściowe w fazie degeneracji.

Rezerwat przyrody Jezioro Łyse – w rezerwacie są zachowane cenne ekosystemy wodno – błotne i bory bagienne z charakterystycznymi, rzadkimi i chronionymi gatunkami roślin np. torfowce, rosiczka pośrednia, widłaczek torfowy.

Na terenie Gminy Warlubie występuje jeszcze rezerwat przyrody Miedzno. Celem ochrony rezerwatu jest zachowanie siedlisk gatunków ptaków wodno – błotnych.

Obszary Natura 2000

Cały obszar gminy leży w granicach "Leśnego Kompleksu Promocyjnego "Bory Tucholskie" i Rezerwatu Biosfery Bory Tucholskie, a zachodnia część gminy stanowi otulinę w granicach sieci ekologicznej Natura 2000.

W skład Europejskiej Sieci Ekologicznych Natura 2000 wchodzi specjalne obszary ochrony siedlisk, powołane na mocy Dyrektywy Siedliskowej oraz obszary specjalnej ochrony ptaków, powołane na mocy Dyrektywy Ptasiej. Na terenie gminy Warlubie występują następujące obszary Natura 2000:

Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Sandr Wdy PLH 040017:

Na omawianym obszarze występują takie siedliska jak starorzecza, naturalne i dystroficzne zbiorniki wodne, nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników, ciepłolubne murawy napiaskowe, zmiennowilgotne łąki trzęślicowe, niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie, torfowiska wysokie, torfowiska nakredowe, grądy środkowoeuropejskie i subkontynentalne, bory i lasy bagienne, łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe. Wśród występujących na tym obszarze gatunków zwierząt występują ptaki – bielik, kropiatka, żuraw, lelek, bocian biały, gągoł, łabędź krzykliwy; ssaki – wydra i bóbr; ryby – minóg strumieniowy, boleń, różanka, piskorz, koza, głowacz; płazy – kumak nizinny, traszka grzebieniasta.

Specjalny Obszar Ochrony Siedlisk Krzewiny PLH 040022:

Obejmuje trzy cenne obiekty torfowiskowe na wschodnim skraju Borów Tucholskich:

- rozległe torfowisko przejściowe z elementami torfowiska wysokiego w sąsiedztwie leśniczówki Krzewiny
- jezioro Rumacz i zarastające je torfowisko z borem bagiennym, którego powierzchnia pokrywa się częściowo z rezerwatem przyrody Osiny;
- torfowiska pokrywające się z rezerwatem przyrody Osiny.

Na terenie występują takie gatunki ptaków jak żuraw, gągoł, bielik, jarząbka, derkacz, zimorodek, błotniak stawowy, bąk i rybitwa czarna. Wśród stwierdzonych siedlisk przyrodniczych na terenie omawianego obszaru Natura 2000 występują: starorzecza, naturalne zbiorniki wodne, torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą, bory i lasy bagienne.

Specjalny Obszar Ochrony Ptaków Bory Tucholskie PLB 220009:

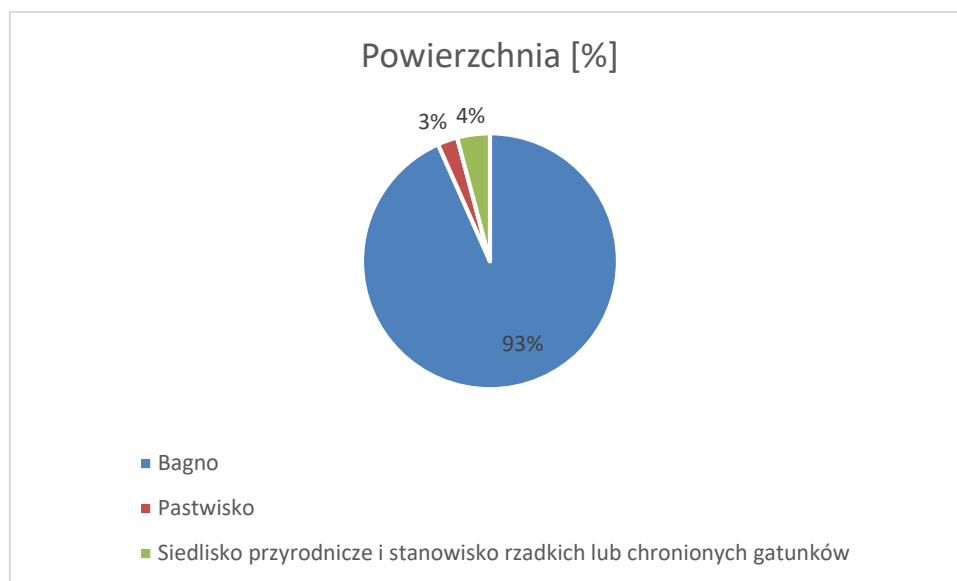
Na tym obszarze dominują siedliska leśne – bory sosnowe. Mimo niekorzystnego wpływu czynników antropogenicznych zachowały się tu lasy liściaste – grądy, lasy bukowo – dębowe, lasy bukowe. Zgodnie z formularzem danych w ostoi występuje co najmniej 28 gatunków ptaków z załącznika Dyrektywy Ptasiej, 6 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi. Do gatunków ptaków należy zaliczyć takie ptaki jak: bielik, kania czarna, kania ruda, podgorzałka, puchacz, rybitwa, czarna i rzeczna, zimorodek, żuraw, gągoł, nurogęś, tracz długodzioby i w stosunkowo wysokim zagęszczeniu występuje błotniak stawowy.

Użytki ekologiczne

Użytki ekologiczne to pozostałości ekosystemu, mające znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej – naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze i stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca posezonalnego przebywania. Użytki ekologiczne powoływane są potrzebą objęcia ochroną niewielkich powierzchniowych obiektów,

ale cennych pod względem przyrodniczym, o dużym znaczeniu dla zachowania unikatowych zasobów genowych. Użytki ekologiczne należą do obiektowych, czyli indywidualnych form ochrony przyrody.

Wykres 5. Użytki ekologiczne na terenie Gminy Warlubie

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska

Pomniki przyrody

W granicach gminy występują również pomniki przyrody ujęte w rejestrze Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody, głównie w postaci pojedynczych drzew lub alei drzew oraz użytki ekologiczne, reprezentowane zasadniczo przez bagna, ustanowione Rozporządzeniami Wojewody Bydgoskiego.

Tabela 14. Pomniki przyrody na terenie Gminy Warlubie

Lp.	KOD	Lokalizacja	Opis
1.	PL.ZIPOP.1393.PP.0414112.2129	Miejscowość Osiek	drzewo (gatunek: Dąb szypułkowy - <i>Quercus robur</i> ; pierśnica: 191cm; obwód: 600cm; wysokość: 15m)
2.	PL.ZIPOP.1393.PP.0414112.2130	Drzewa rosną w zabytkowym parku dworskim na działce ewidencyjnej nr 15/5, obręb Rulewo	Grupa drzew: cztery buki pospolite odmiany czerwonej o obwodach 267, 278, 340, 346 cm, trzy lipy drobnolistne o obwodach 345, 439, 462 cm, trzy dęby szypułkowe o obwodach 415, 420 i 610 cm, trzy klony zwyczajne o obwodach 284, 296, 326 cm platan klonolistny o obwodzie 305 cm, wiąz szypułkowy o obwodzie 267 cm, świerk pospolity o obwodzie 315 cm, topola osika o obwodzie 420 cm.

3.	PL.ZIPOP.1393.PP.0414112.2131	Park w miejscowości Bąkowo	W skład pomnika wchodzi: 2131_1:Buk zwyczajny odmiany zwisłej; 2131_2:Buk zwyczajny; 2131_3:Lipa drobnolistna
4.	PL.ZIPOP.1393.PP.0414112.2133	Miejscowość Blizany, przy zabudowaniach stanowiących własność Romana Wojciechowskiego zamieszkałego w Blizanach	drzewo (gatunek: Lipa szerokolistna - Tilia platyphyllos; pierśnica: 109cm; obwód: 342cm; wysokość: 24m)
5.	PL.ZIPOP.1393.PP.0414112.2135	Park obok pałacu	drzewo (gatunek: Dąb szypułkowy - Quercus robur; pierśnica: 163cm; obwód: 512cm; wysokość: 28m)
6.	PL.ZIPOP.1393.PP.0414112.2137	Skraj łąki przy drzewostanie sosnowym, Nadleśnictwo Dąbrowa, Leśnictwo Jeżewnica, oddz. 56 k	Grupa drzew
7.	PL.ZIPOP.1393.PP.0414112.2138	Przy szosie Rulewo – Warlubie	Grupa drzew
8.	PL.ZIPOP.1393.PP.0414112.2139	Na skarpie przydrożnej, stanowiąca własność Marcina Kosikowskiego	drzewo (gatunek: Grusza pospolita - Pyrus communis; pierśnica: 58cm; obwód: 182cm; wysokość: 12m)
9.	PL.ZIPOP.1393.PP.0414112.2140	Przy torach kolejowych po przeciwnej stronie stacji kolejowej w miejscowości Warlubie	drzewo (gatunek: Lipa drobnolistna - Tilia cordata ; pierśnica: 237cm; obwód: 745cm; wysokość: 28m)
10.	PL.ZIPOP.1393.PP.0414112.2141	Skrzyżowanie dróg Rulewo – Warlubie – Bąkowski Młyn, ul. Bąkowskiej 42	Grupa drzew
11.	PL.ZIPOP.1393.PP.0414112.2142	Drzewa rosną wzdłuż ul. Bąkowskiej w Warlubiu	Aleja przydrożna złożona z trzydziestu siedmiu drzew, w tym: 22 dębów szypułkowych, obwody od 372 do 135 cm, 10 jesionów wyniosłych, o obwodach od 232 do 145 cm, 4 dębów bezszypułkowych o obwodach od 310 do 382 cm, 1 klon zwyczajny o obwodzie 178 cm.
12.	PL.ZIPOP.1393.PP.0414112.2146	Przy szosie Rulewo – Warlubie	Grupa drzew
13.	PL.ZIPOP.1393.PP.0414112.6132	na skraju lasu przy drodze Fletnowo - Krusze	drzewo (gatunek: Sosna zwyczajna (Sosna pospolita) - Pinus sylvestris; pierśnica: 99cm; obwód: 311cm)

Źródło: Opracowanie na podstawie danych z Centralnego Rejestru Form Ochrony Przyrody Generalnej Dyrekcji Ochrony Środowiska

2.1.7. Turystyka i rekreacja

Gmina Warlubie posiada dobre warunki do rozwoju funkcji turystycznej, gdyż leży w obszarze o bardzo dużych walorach i atrakcyjności środowiska przyrodniczo-krajobrazowego (opisanego w poprzednim rozdziale) oraz znacznych zasobach kulturowych.

Na szczególne zasoby środowiska przyrodniczo-kulturowego, które mają wpływ na rozwój potencjału turystycznego gminy składają się:

Zbiorowiska leśne:

Lesistość gminy kształtuje się na poziomie 57,3%. Lasy mają w gminie duże znaczenie rekreacyjne i turystyczne, a dodatkowo ich atrakcyjność podnosi fakt, że towarzyszą wszystkim jeziorom gminy.

Sieć jezior:

Wcześniej wspomniane j. Radodzierz ma powierzchnię powyżej 20 ha i zaliczone jest do jezior o dużej atrakcyjności dla rekreacji w skali województwa. Niestety z uwagi na uwarunkowania naturalne, dostępność linii brzegowej tego jeziora na terenie gminy jest bardzo ograniczona.

Największą atrakcyjnością dla celów rekreacyjno-wypoczynkowych cieszy się j. Rybno. Tu zlokalizowana jest jedyna w granicach gminy plaża z miejscem do kąpeli. To tu znajduje się m.in. „Maciejowa Chata”. Stacja turystyczna „Maciejowa Chata” powstała 15 lat temu. Otaczają ją lasy, chronione obszary Natura 2000, dzika przyroda Wdeckiego Parku Krajobrazowego. Znajdują się tu przepiękne miejsca do wędrowania, uprawiania nordic walkingu, jazdy na rowerze. Szukający przygód mogą wziąć udział w spływach kajakowych dzikimi odcinkami rzeki Wdy lub w rajdach konnych. Położona w lesie plaża umożliwia odpoczynek, a czysty brzeg jeziora zachęca do kąpeli. Miłośnicy przyrody mogą obserwować rozmaite zwierzęta takie jak jelenie, borsuki, bobry, dziki, a także wilki. Są też żurawie, czaple, orły. Lasy obfitują w grzyby i jagody. Amatorzy wędkowania mogą skorzystać z istniejących nad jeziorem pomostów lub wypożyczyć łódkę. W okolicy warto zobaczyć atrakcyjne miejsca np. Rezerwat Cisów Wierzchlasie, akwedukt w Fojutowie, Kamienne Kręgi w Odrach, Rezerwat Ornitologiczny „Miedzno”.

Zdjęcie 14. Stacja turystyczna "Maciejowa Chata"

Źródło: <https://maciejowa-rybno.pl/index.html>

Należy tu również wspomnieć, iż w Gminie zrealizowany został projekt dotyczący rewitalizacji jeziora Rybno. W roku 2019 w Urzędzie Marszałkowskim w Toruniu odbyło się oficjalne podpisanie i wręczenie umowy w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 dotyczącego projektu zagospodarowania terenu przy jeziorze Rybno Duże w gminie Warlubie.

Projekt polegał na: montażu umywalni, zaplecza sanitarnego, grilla z zadaszeniem, placu zabaw, altan na kajaki, przygotowaniu boiska do siatkówki plażowej wraz zakupem sprzętu, przygotowanie terenu pod carawaning (Campery), przygotowania pola namiotowego, montaż ogrodzenia wraz z bramą wjazdową, wykonaniu nasadzeń krzewów i drzew.

Wartość otrzymanej dotacja z Unii Europejskiej to 149 497,00 zł. co stanowi 63,63% dofinansowania.

Zdjęcie 15. Rewitalizacja jeziora Rybno

Źródło:

https://warlubie.pl/wiadomosci/698/wiadomosc/159649/dotacja_na_rewitalizacje_jeziora_rybno_dla_gminy_warlubie_podpis

Spośród jezior w gminie udostępnione do wędkowania są jeziora Rybno, Płochocińskie, Radodzierz i Bzowo.

Cieki wodne:

Wśród cieków wodnych na szczególną uwagę zasługują malownicze rzeki Sobińska Struga, której dolina rozciąga się wzdłuż zachodniej granicy gminy i rzeka Mątawa przepływająca przez centralną i wschodnią część gminy. Mątawa wypływa z rynnowego jeziora Mątasek i płynie w kierunku południowym przez Bory Tucholskie oraz miejscowości Warlubie, Jeżewo i Dolna Grupa. Uchodzi do Wisły w jej dolnym biegu w rejonie miejscowości Kończyce. Brzegi Mątawy są w niektórych miejscach częściowo obwałowane. Około 70% powierzchni dorzecza rzeki znajduje się na terenie Nadwiślańskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Długość rzeki wynosi 59,3 km, powierzchnia dorzecza 456,5 km². Mątawa jest rzeką o charakterystycznym kształcie przypominającym literę „U”. W połowie swego biegu zmienia kierunek na północny. Na końcowym odcinku Mątawa pokonuje drobne wzniesienia od Borowego Młyna do Piły i tworzy liczne meandry, szczególnie urokliwe w rejonie tzw. „Szwajcarii Rulewskiej”.

Zdjęcie 16. Odcinek rzeki Mątawa

Źródło: <http://www.nasze.kujawsko-pomorskie.pl/przyroda/strugi-rzeki-kanaly/582-matawa.html>

Rzeźba polodowcowa:

Składają się na nią: równina sandrowa z występującymi na niej wydrami, ostańce morenowe, rynny jeziorne i doliny cieków (oprócz wymienionych wyżej rozległe dno doliny Dolnej Wisły);

Roślinność:

Szczególne zbiorowiska roślinne w postaci roślinności torfowiskowej związanej z rezerwatem „Osiny” i boru bagiennego związanej z rezerwatem „Kuźnica”.

Użytki ekologiczne:

Wymienione we wcześniejszym rozdziale.

Obiekty posiadające wartość historyczno-kulturową:

Liczne obiekty posiadające wartości historyczno-kulturowe, spośród których na szczególną uwagę zasługują (szczegółowy opis w następnym rozdziale):

- zespół dworsko-parkowy w Płochocinie z przełomu XIX XX wieku,
- zespoły pałacowo-parkowe we wsi Bąkowo i Rulewo,
- liczne zespoły wiejskie z XIX i XX wieku między innymi we wsiach: Warlubie, Lipinki, Płochocin, Płochocinek, Wielki Komorsk, Bzowo, Krusze i Buśnia,
- zespół kościoła parafialnego z XVIII wieku we wsi Wielki Komorsk.

Baza turystyczna:

Oprócz walorów przyrodniczo-kulturowych, gmina dysponuje pewną bazą infrastruktury turystycznej.

- ogólnodostępna baza noclegowa – obiekty z całoroczną bazą noclegową - motel w Warlubiu dysponujący 22 miejscami noclegowymi, Dom Weselny „Anna” wraz z gastronomią i całoroczną

bazą noclegową o 15 miejscach. Ponadto na terenie Gminy znajduje się Hanza Pałac Wellness & Spa – czterogwiazdkowy hotel. W Hotelu Hanza Pałac Wellness&SPA**** znajdują się 52 pokoje noclegowe. Poza tym funkcjonują dwa gospodarstwa agroturystyczne w sołectwie Lipinki, jedno w sołectwie Buśnia oraz pole namiotowe zlokalizowane nad j. Rybno, wraz z letnią bazą noclegową w domkach letniskowych o 30 miejscach noclegowych. W rozwoju agroturystyki istnieje szansa na możliwość pozyskania dodatkowego źródła dochodu poprzez rozszerzoną działalność indywidualnych gospodarstw rolnych. Ta forma stanowić może ważny element aktywizacji gospodarczej obszarów wiejskich.

Zdjęcie 17. Dom weselny "Anna"

Źródło: <http://www.domweselny-anna.pl/>

Zdjęcie 18 HANZA PAŁAC WELLNESS & SPA

Źródło: <https://hanzapalac.pl/>

- zabudowa letniskowa – jedną z form wypoczynku na terenie gminy jest zabudowa letniskowa, którą stanowią przede wszystkim indywidualne domki letniskowe, z których nieznaczną część powstała w wyniku przekształceń siedlisk rolnych. Jej lokalizacja wiąże się głównie z najbardziej atrakcyjnym jeziorem tj. Rybno. Przyjmując, że w jednym domku mogą przebywać średnio 4 osoby, można określić ilość miejsc noclegowych związanych z tą formą wypoczynku na 180 miejsc. I choć nie stanowi ona bazy ogólnodostępnej, to jest istotnym elementem infrastruktury

turystycznej gminy. Z uwagi na fakt, że ta forma wypoczynku cieszy się dużym zainteresowaniem, wskazane jest wyznaczenie nowych terenów możliwych do zagospodarowania na cele rekreacji indywidualnej i zbiorowej, zlokalizowanych w zachodniej części gminy.

Szlaki turystyczne:

Przez gminę będą szlaki o znaczeniu ponadregionalnym i regionalnym związane z turystyką krajoznawczą pieszą i motorową.

Tabela 15. Zestawienie szlaków turystycznych występujących na terenie Gminy Warlubie

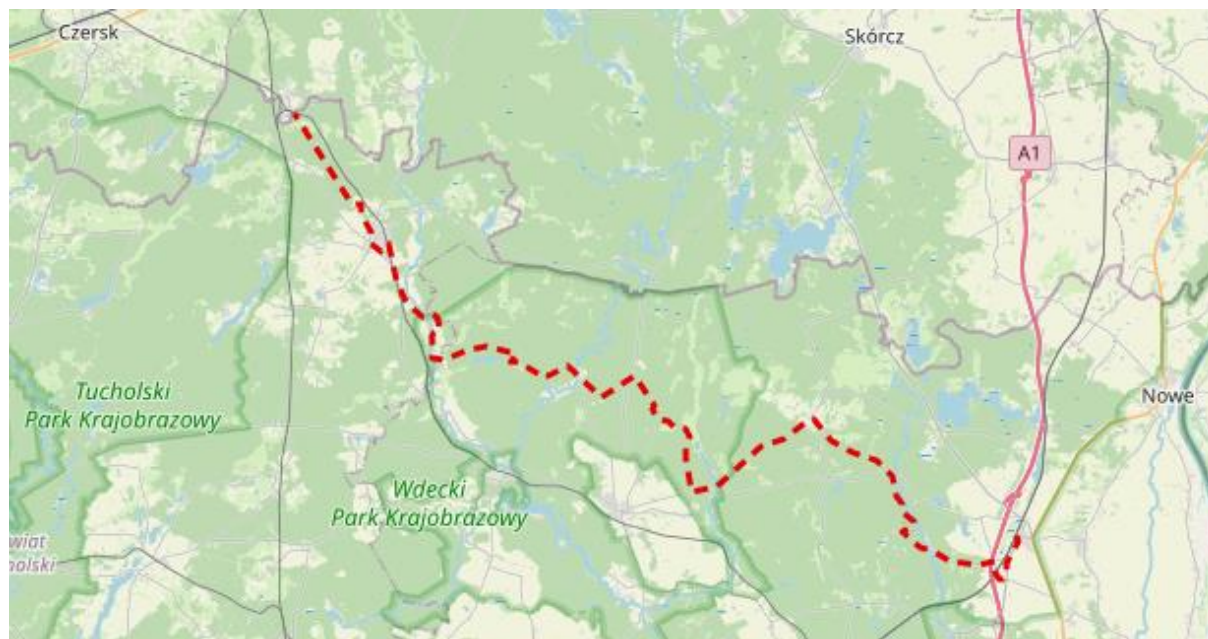
Rodzaj szlaku	Opis
Pieszy	<p>Czerwony szlak „Stu z nieba”:</p> <p>Szlachta PKP - Śliwice - Śliwiczki - d. leśnictwo Sarnia Góra - Laski - Zazdrość - Stara Rzeka - Lipinki - Borowy Młyn Bąkowski Młyn - Warlubie PKP.</p> <p>Szlak prowadzi po terenach działania ugrupowań partyzanckich AK, TOW „Gryf Pomorski” oraz współdziałających z nimi desantowych grup dywersyjno – wywiadowczych w końcowym okresie II wojny światowej. Do najbardziej atrakcyjnych odcinków tego szlaku można zaliczyć fragmenty przełomu Wdy w okolicach Starej Rzeki oraz rezerwat przyrody: Brzęki i Miedzno.</p> <p>Długość – 58,5 km.</p>
Pieszy	<p>Niebieski szlak „Partyzantów AK”:</p> <p>Czersk Świecki – Lipinki – Błądno – Śliwice – Wielkie Gacno – Fojutowo – Szlachta.</p> <p>Biegnie od Czerska Świeckiego poprzez lasy i miejscowości na skraju województw: pomorskiego i kujawsko – pomorskiego aż do Szlachty. Swoją nazwę zawdzięcza historii tych terenów. Na trasie całego szlaku znajdują się tablice informacyjne Pomorskiego Archiwum Armii Krajowej, które objaśniają historyczne znaczenie oglądanych miejsc. Trasa atrakcyjna pod każdym względem – przyrodniczym, krajobrazowym i historycznym. Niebieski szlak spotyka na całej długości wiele innych szlaków.</p> <p>Długość - 85,4 km</p>
Rowerowy	<p>Szlak Grzymiśława</p> <p>Przebieg : Tczew - Świecie</p> <p>Tczew - Śliwiny - Gniszewo - Wielgłowy - Leśnictwo Bukowiec - Rajkowy - Pelplin - Bielawki - Rombark - Nowa Cerkiew - Gętomie – Leśnictwo Brody Pomorskie – Gniew - Nicponia – Gogolewo - Piaseczno – Małe Wyręby - Bobrowiec - Kościelna Jania - Stara Jania - Leśna Jania - Frąca - Lalkowy - Twarda Góra – Nowe – Wielki Komorsk – Warlubie – Rulewo – Buśnia – Grupa – Białe – Czaple – Ernestowo – Sulnowo - Świecie</p> <p>Najdłuższy i zarazem najciekawszy spośród liczącej ponad 800 km sieci "Kociewskich Tras Rowerowych". Na jego pokonanie warto przeznaczyć dwa dni, aby w pełni doświadczyć wszystkich atrakcji. Nazwa szlaku pochodzi od średniowiecznego władcy tych ziem, księcia tczewskiego Grzymiśława, a tematem przewodnim jest dziedzictwo kulturowe Kociewia. Po drodze zobaczyć można zabytki Tczewa, bezcenny zespół katedralny w Pelplinie, urokliwe miasteczko Gniew z monumentalnym zamkiem krzyżackim oraz położone na wysokiej wiślanej skarpie Nowe.</p>

	Długość : 155 km
Rowerowy	<p>Szlak Grudziądzki</p> <p>Przebieg : Łąkorz – Tleń</p> <p>Łąkorz – Świecie n. Osą – Grudziądz – Dragacz – Wielki Lubień – Warlubie – Płochocin – Osie – Tleń</p> <p>Szlak łączący Warmię i Mazury z Borami Tucholskimi. Przebiega przez północną część Ziemi Chełmińskiej i przecina Dolinę Dolnej Wisły. Jego kontynuacją jest zielony szlak z Tlenia do Tucholi.</p> <p>Długość: 102 km</p>

Źródło: Opracowanie własne

Wyznaczone szlaki turystyczne z uwagi na ich charakter, stanowią element przyciągający turystów do gminy i mogą stanowić również element wspólnego działania gmin w celu pozyskiwania turystów. Ponadto na terenie gminy funkcjonują szlaki lokalne pieszy (w postaci ścieżki dydaktyczno-przyrodniczej) i rowerowe, które związane są z najatrakcyjniejszymi terenami przyrodniczymi gminy.

Mapa 4. Czerwony szlak „Stu z nieba”

Źródło: <https://wirtualneszlaki.pl/szlaki-piesze/szlachta-warlubie-stu-z-nieba-szlak-pieszy-czerwony>

Ważnym uwarunkowaniem rozwoju turystyki w gminie jest jej dostępność komunikacyjna. Gmina w skali województwa zaliczona została do gmin o słabo wykształconej funkcji turystycznej. Przystosowana jest jedynie do obsługi ruchu turystycznego pobytowego o charakterze letnim, co praktycznie uniemożliwia powstanie kategorii zawodowej ludności utrzymującej się wyłącznie z obsługi ruchu turystycznego.

Ponadto na terenie Gminy istnieje wiele obiektów sportowych i placów zabaw, służących na co dzień mieszkańcom oraz gościom Gminy Warlubie. Plac zabaw i kompleksy boisk sportowych

stwarzają szereg możliwości uprawiania sportu i aktywnego wypoczynku (obiekty te zostały wymienione w rozdziale 2.2.1 Kultura i sport).

2.1.8. Dziedzictwo kulturowe

Gmina Warlubie posiada bogate zasoby dziedzictwa kulturowego w postaci takich grup obiektów jak: stanowiska archeologiczne, układy ruralistyczne wsi, zespoły podworskie, obiekty sakralne, obiekty techniki i kultury materialnej, obiekty architektury i budownictwa oraz zieleń komponowaną, ukształtowane na przestrzeni okresów historycznych, znajdujące się w strefie ochrony konserwatorskiej. Charakterystykę poszczególnych grup obiektów przedstawiono poniżej. Cenne kulturowo obiekty są wpisane do rejestru zabytków lub znajdują się w gminnej ewidencji zabytków.

Chronionym dziedzictwem kulturowym są także dobra kultury niematerialnej, przede wszystkim nazwy własne miejscowości lub jednostki osadniczej, nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy itd. oraz zabytki ruchome.

Poniżej przedstawiono krajobraz kulturowy i zabytki o najwyższym znaczeniu dla Gminy Warlubie:

Zabytki nieruchome:

Zespoły dworsko-parkowe:

Na terenie gminy Warlubie, spośród dawnych majątków dworskich w stosunkowo najlepszym stanie zachowały się zespoły dworsko-parkowe w miejscowościach: Płochocin, Bąkowo, Rulewo. Zespoły te zostały wpisane do rejestru zabytków województwa kujawsko – pomorskiego.

Elementami historycznych zespołów dworsko-parkowych i ich pozostałości, podlegających ochronie konserwatorskiej są: dwór lub pałac z terenem założenia parkowego, ogrodami użytkowymi, folwark z zabudowaniami gospodarczymi i mieszkalnymi robotników folwarcznych, układ dróg i placów, zieleń oraz ich wzajemne relacje funkcjonalno-przestrzenne i sposób zagospodarowania, powstałe na kanwie istniejących warunków przyrodniczych.

Charakterystykę ww. zespołów dworsko-parkowych przedstawiono poniżej:

1) Bąkowo:

Zespół pałacowo – parkowy, w skład którego wchodzi zespół dworski z 2 poł. XIX w., dwór, park, spichrz (poł. XIX w.), obora i gorzelnia (k. XIX w.). Wpisany do rejestru zabytków województwa kujawsko – pomorskiego pod nr A/1323/1 – 5 z dnia 20 października 1990 r.

Założenie dworsko – parkowe o powierzchni około 19 ha powstało w 2 poł. XIX w. Dwór w stylu elektycznym, dwukondygnacyjny, murowany, podpiwniczony. Przy dworze znajduje się czterokondygnacyjna wieża widokowa. Od strony północnej parterowa przybudówka, elewacja jest analogiczna jak frontowa. Odpowiednikiem frontowego portyku jest przeszklona randa. Układ krajobrazowy parku jest zachowany w pierwotnym stanie. Na terenie parku znajduje się staw tworzący centralny element kompozycji. Istniejący drzewostan to: graby, klony i lipy.

W październiku 1946 roku, z inicjatywy Kuratorskiego Okręgu Szkolnego Pomorskiego w Torunia, w pałacu utworzono Państwowy Dom Dziecka. Pierwotnie był stworzony dla sierot wojennych z czasem dla dzieci ze środowisk społecznie zaniedbanych. Obecna bryła budynku pochodzi z 2. połowy XIX w. Cała budowla ma wiele cech stylu późno-klasycystycznego. Boczne skrzydła są rozmieszczone symetrycznie względem portyku, który jest schowany za post-palladiańskimi arkadami. Całość jest wykończona skromnym detalem. W 1976 roku wykonano kapitalny remont obiektu.

W 1990 roku zespół pałacowo-parkowy został wpisany na listę zabytków pod nr A/242/1-5[5]. W jego skład oprócz pałacu i parku wchodzi również obora i gorzelnia.

Zdjęcie 19. Pałac w Bąkowie

Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/B%C4%85kowo_\(wie%C5%9B_w_powiecie_%C5%9Bwieckim\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/B%C4%85kowo_(wie%C5%9B_w_powiecie_%C5%9Bwieckim))

2) Płochocin:

W skład założenia dworsko – parkowego wchodzi dwór, park i folwark. Założenie jest wpisane do rejestru zabytków województwa kujawsko – pomorskiego pod nr 134/A z dnia 15 czerwca 1985 r.

Założenie dworsko – parkowe z 2 poł. XIX w. usytuowane jest na niewielkim wzniesieniu. Zasadnicza bryła dworu jest piętrowa na rzucie prostokąta o cechach sycyzujących, z późniejszymi dobudówkami od strony północnej. W elewacji zachodniej dworu front z czterokolumnowym portykiem. Od strony wschodniej rozciąga się park krajobrazowy ze stawem o pow. 3,2 ha.

Dwór o skromnych cechach klasycystycznych. Prostokątny, piętrowy, z trójosiowym ryzalitem zwieńczonym trójkątnie. Dachy z lekkim spadem, mieszczące niskie mezzaniono lub poddasze. Wejście w fasadzie akcentowane skromnym czterokolumnowym portykiem i poprzedzone schodami. W elewacji ogrodowej również nieznaczny ryzalit, analogicznie jak w fasadzie. Wejście poprzedzone drewnianą werandą i wysokimi schodami. Na północ od dworu stoi oficyna, połączona z głównym budynkiem parterowym łącznikiem.

Zdjęcie 20. Pałac w Płochocinie

Źródło: <http://www.polskiezabytki.pl/m/obiekt/1245/Plochocin/>

3) Rulewo:

Zespół dworsko – parkowy z 3 ćw. XIX w., w skład którego wchodzi dwór, park, 3 mostki, grotta; wpisany do rejestru zabytków województwa kujawsko – pomorskiego pod nr A/94 z dnia 18 grudnia 1981 r. (dotyczy dworu) i nr A/494/1 z dnia 22 września 1997 r. (dotyczy parku, 3 mostków, grotty). Zespół założono w 2 poł. XIX w. Dwór usytuowany na wzniesieniu jest architektoniczną dominantą założenia. Od strony wschodniej znajduje się polana z kępami drzew i krzewów. W kierunku północno – zachodnim teren łagodnie się obniża, tu zlokalizowano dwa stawy połączone strumieniem, trzeci mniejszy staw mieści się we wschodniej części parku. Przy północno – wschodniej granicy parku znajduje się szpaler bukowy i pozostałości strzelnicy. Ponadto w parku są trzy mostki, grotta oraz pozostałości cmentarza z nagrobkami ostatnich właścicieli majątku. Drzewostan jest urozmaicony gatunkowo – 34 gatunki drzew i 14 gatunków krzewów.

Zdjęcie 21. Dwór w Rulewie

Źródło: <https://pl.wikipedia.org/wiki/Rulewo>

Obiekty sakralne:

Do historycznych obiektów sakralnych zalicza się kościoły i cmentarze. Objęte są ochroną konserwatorską wraz z obiektami towarzyszącymi w ich otoczeniu, typu plebania, organistówka itp., ze względu na swoje wartości zabytkowe i kulturowe, a także z uwagi na walory urbanistyczne i krajobrazowe. Ochronie podlega także zieleń towarzysząca zabudowie, wzajemne relacje funkcjonalno-przestrzenne, sposób zagospodarowania terenu, ukształtowane na kanwie określonych warunków przyrodniczych. Cmentarze podlegają ochronie dodatkowo jako miejsca pochówku i kultu religijnego oraz miejsca pamięci i pomniki historii - z mocy ustawy z dnia 31.01.1959 r. o cmentarzach i chowaniu zmarłych (Dz.U. 00.23.295).

Kościół oraz cmentarze ujęte są w ewidencji konserwatorskiej Kujawsko-Pomorskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, Delegatura w Bydgoszczy.

Walorami kulturowo-krajobrazowymi, a nierzadko i artystycznymi odznaczają się także kapliczki, w tym głównie przydrożne, które nie zostały dotychczas zewidencjonowane, jako odrębna grupa obiektów historycznych.

1) Kościoły i cmentarze oraz kapliczki:

a) Zespół kościoła parafialnego p.w. Św. Bartłomieja Apostoła w Wielkim Komorsku, na który składają się:

- kościół parafialny p.w. Św. Bartłomieja Apostoła; wzniesiony w stylu barokowym w latach 1787 – 1791, murowany, jednonawowa świątynia; w 1878 r. przebudowany – dodano szeroki transept, zakrystię i kruchtę; wpisany do rejestru zabytków województwa kujawsko – pomorskiego pod nr A/14/1 – 5 z dnia 15 listopada 1999 r.,
- kostnica, wzniesiona na rzucie kwadratu, murowana, tynkowana, kryta dachem namiotowym z dachówką ceramiczną,
- cmentarz przykościelny, założony na gruncie wcześniejszego średniowiecza, z zachowanymi nagrobkami z końca XIX w. oraz drzewostanem,
- ogrodzenie murowane wokół kościoła i cmentarza przykościelnego, wykonane z kamienia polnego, z bramkami z kutego żelaza ujętymi w ceglane słupki, w

murze ogrodzenia znajdują się trzy XVIII – wieczne kapliczki z wnękami, murowane i otynkowane,

- starodrzew z początku XX w. w otoczeniu kościoła i założenie ogrodowe przy plebani,
- Cmentarz parafialny założony około 1900 r., z nagrobkami z tego okresu i drzewostanem.

Zdjęcie 22. Kościół w Wielkim Komorsku

Źródło: <http://www.polskaniezwykla.pl/web/place/gallery,1,1202.html>

- b) Kościół parafialny rzymskokatolicki p.w. Św. Wawrzyńca i Matki Kościoła w Płochocinie – obecna świątynia została zbudowana w 1891 r. na miejscu kościoła barokowego z 1700 r., w kościele znajduje się rokokowy ołtarz główny z 2 poł. XVIII w. Wnętrze kościoła zdobią też referencyjne ołtarze boczne. Zabytkowe elementy wyposażenia kościoła parafialnego w Płochocinie tworzą wartościowy zbiór dzieł sztuki sakralnej i sepulkralnej, ilustrujący artystyczny charakter poszczególnych okresów stylistycznych od XVII do końca XIX w.; kościół jest wpisany do rejestru zabytków województwa kujawsko – pomorskiego pod nr A/801 z dnia 23 kwietnia 1991 r.

Zdjęcie 23. Kościół w Płochocinie

Źródło:

https://pl.wikipedia.org/wiki/Parafia_%C5%9Bw._Wawrzy%C5%84ca_i_Matki_Ko%C5%9Bcio%C5%82a_w_P%C5%82ochocinie

- c) Kościół parafialny p.w. Niepokalanego Serca Panny Marii z XIX w. - Warlubie jako samodzielna parafia wydzielona została z granic i struktur administracji kościelnej parafii Wielki Komórk w 1923 r. Budowę kościoła rozpoczęto w kwietniu 1924 r., a poświęcona została 26 października 1924 r. przez Księdza Oficjała Juliusza Bartkowskiego z Pelplina. Kościół został zbudowany w stylu neogotyckim i jest pod wezwaniem Niepokalanego Serca Najświętszej Maryi Panny. Aktualnie wspólnota parafialna podejmuje działania zmierzające ku odnowieniu świątyni i jej obejścia pragnąc w ten sposób przygotować się na zbliżającą się rocznicę stulecia parafii przypadająca w roku 2024.

Zdjęcie 24. Kościół w Warlubiu

Źródło: https://warlubie.pl/wiadomosci/744/wiadomosc/114739/historia_parafii_warlubie

d) Kościół parafialny p.w. Marii Wspomożycielki wybudowany w latach 1900 – 1904

Kościół pod wezwaniem Matki Boskiej Wspomożenia Wiernych jest zbudowany w środku wsi, na małym wzniesieniu. Wybudowany w stylu neogotyckim (tzw. gotyk nadwiślański), z cegły, kryty dachówką, o fundamencie z kamieni do wysokości 1 metra.

Wieża zbudowana jest w kierunku zachodnim, do wysokości 3 metrów z kamieni, reszta z cegły. Dach ma spadzisty na 4 strony. Wysoka jest na 24 metry. W czasie działań wojennych 18 lutego 1945 roku wielokrotnie ugodzona była pociskami. Groziła zawaleniem, ale w ciągu lata parafianie sami wykonali wszystkie naprawy.

Ołtarz główny zbudowany jest z drewna, w stylu rokokowym. Pochodzi z drugiej połowy XVIII wieku. Został przeniesiony z kościoła w Płochocinie. Na ołtarzu znajduje się płaskorzeźba Matki Boskiej Wspomożenia Wiernych oraz obraz Matki Boskiej Niepokalanego Poczęcia na płótnie do zasłaniania, pochodzący z XX wieku.

Obok obrazu znajdują się dwie figury drewniane przedstawiające Świętych Piotra i Pawła. W zwieńczeniu ołtarza znajduje się obraz, na desce, Pana Jezusa w Cierniowej Koronie, a obok figury z drewna Anioła Stróża i Michała Anioła. Na wierzchołku zaś figura Stworzyciela Świata.

Dwa ołtarze boczne także są wybudowane w stylu rokoko. Po prawej jest ołtarz z figurą gipsową Serca Pana Jezusa, po lewej z figurą Św. Franciszka z Asyżu.

Zdjęcie 25. Kościół w Lipnikach

Źródło: *google-maps.pl*

e) Kościół parafialny p.w. Św. Małgorzaty

Późnobarokowy, położony na wzniesieniu murowany z cegły i tynkowany kościół par. p.w. św. Małgorzaty zbudowano w 1768 r. w miejscu poprzedniego, przypuszczalnie drewnianego z 1703 r. Budynek odnawiany był w 1922 r. oraz po spaleniu wieży w 1930 r. Świątynia jest jednonawowa, ma krótkie, zamknięte trójbocznie prezbiterium, przystawioną do niego szerszą i wyższą prostokątną nawę, a od zachodu kwadratową wieżę. W prezbiterium sklepienie jest krzyżowe, a w nawie strop belkowany, zdobiony kroksztykami. Wystrój jest rokokowo-barokowy, zaś ołtarz główny regencyjny i pochodzi z końca XVIII w. Pozostałe wyposażenie pochodzi z różnych epok XVIII – XIX w. We wsi ocalały pozostałości zespołu folwarcznego z XIX w. Na wzgórzach, wzdłuż nizin Wisły, położone są trzy grodziska wczesnośredniowieczne z okresu piastowskiego (VI – XII w.).

Zdjęcie 26. Kościół w Bzowie

Źródło: *fanpage na Facebook'u.*

Zabytki w gminnej ewidencji zabytków:

Liczbę zabytków nieruchomych i archeologicznych ujętych w gminnej ewidencji zabytków Gminy Warlubie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 16. Liczba zabytków ujętych w gminnej ewidencji zabytków Gminy Warlubie w podziale na rodzaje

Rodzaj zabytku	Ilość
Zabytki nieruchome	272
Stanowiska archeologiczne	217

Źródło: *Gminny Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Warlubie na lata 2019-2022*

2.2. Zagospodarowanie przestrzenne i infrastruktura techniczna

2.2.1. Infrastruktura transportowa

Drogi

Długość dróg w poszczególnych kategoriach na terenie Gminy Warlubie przedstawia poniższa tabela:

Tabela 17. Kategorie i długości dróg na terenie Gminy Warlubie

Kategoria drogi	Długość [km]
Autostrada	10,5
Krajowe	9,0
Wojewódzkie	25,4
Powiatowe	46,57
Gminne	61,91

Źródło: *RAPORT O STANIE GMINY WARLUBIE ZA 2019 ROK*

W latach 2010 – 2019 na bieżąco realizowano zadania inwestycyjne w zakresie dróg publicznych i gminnych. W samym 2019 roku wykonanie wydatków majątkowych na przedmiotowe cele wyniosło 3 264 025,82 zł.

Całkowita długość dróg posiadających numery wg. stanu na 31.12.2019r. wynosi- 45,092 km. Całkowita długość dróg gminnych posiadających zatwierdzoną organizację ruchu wynosi 2,98 km.

W samym roku 2019 Gmina wykonała bardzo dużo inwestycji w zakresie dróg, do których należały:

- Budowa drogi gminnej na działce nr 1340a, obręb Lipinki, gmina Warlubie,
- Budowa drogi gminnej Kurzejewo – dokumentacja projektowa,
- Budowa drogi gminnej Bąkowo – dokumentacja projektowa,
- Budowa drogi gminnej Bąkowo – dokumentacja projektowa,
- Budowa drogi gminnej Głodowo – dokumentacja projektowa,
- Budowa drogi gminnej Kurzejewo-Wlk. Komorsk – dokumentacja projektowa,
- Przebudowa drogi gminnej nr 030220C w miejscowości Warlubie.

Niemniej jednak, w Gminie pozostaje jeszcze wiele do zrobienia na tym polu i jest to obszar, który wymaga mocnego doinwestowania. Stan techniczny niektórych dróg należy uznać za niewystarczający i kwalifikujący je do wykonania modernizacji bądź przebudowy w najbliższym czasie.

Ścieżki rowerowe

W 2019 r. długość ścieżek pieszo-rowerowych na terenie Gminy wynosiła 2,1 km. Poniższa tabela przedstawia istniejące oraz planowane ciągi pieszo-rowerowe.

Transport publiczny

Obsługę komunikacyjną ludności gminy zapewniają trzy rodzaje transportu: kolejowy, autobusowy i indywidualny – samochodowy.

Przez teren gminy Warlubie przebiega także linia kolejowa nr 131 (Chorzów Batory – Tczew). Trasa jest traktem o znaczeniu państwowym. Pod względem technicznym jest to linia magistralna, dwutorowa i zelektryfikowana. Linia przebiega w VI paneuropejskim korytarzu transportowym i jest ujęta w systemach: AGC (międzynarodowe linie – E dla transportu pasażerskiego) i AGTC (międzynarodowe linie transportu kombinowanego) jako linia uzupełniająca. Na linii tej odbywają się przewozy pasażerskie oraz towarowe.

Na obszarze gminy Warlubie znajduje się również stacja kolejowa zlokalizowana w miejscowości Warlubie. Przewozy pasażerskie mają charakter regionalny.

Komunikacja autobusowa PKS zapewnia przewozy przede wszystkim o charakterze lokalnym i regionalnym. Funkcjonuje również komunikacja mikrobuserowa w relacjach do Grudziądza i do Nowego.

Obecnie coraz większą rolę w obsłudze komunikacyjnej spełnia transport indywidualny – samochód osobowy, bardzo dynamicznie rozwijający się szczególnie w ostatnich latach oraz będący jednocześnie dogodnym i uniwersalnym środkiem transportu.

2.2.2. Punkty oświetleniowe

W wyniku modernizacji oświetlenia ulicznego całkowicie wyeliminowano oświetlenie wykorzystujące oprawy ręciovne zastępując je oprawami sodowymi. Zastosowany nowy typ opraw charakteryzuje się mniejszym zużyciem energii, korzystniejszymi parametrami świetlnymi, jak również są one bezpieczniejsze dla środowiska naturalnego.

Budowa nowych punktów świetlnych realizowana była z wykorzystaniem nowoczesnych energooszczędnych opraw LED.

W chwili obecnej sieć oświetlenia ulicznego, którego koszty utrzymania finansuje Gmina Warlubie, stanowią:

- ok. 435 szt. słupów i ok. 460 szt. opraw świetlnych,
- linie oświetleniowe kablowe (ziemne) - ok. 0,85 km,
- linie oświetleniowe napowietrzne - ok. 28,17 km.

(właścicielem majątku jest Enea Operator).

W 2019 roku zakupiono i zamontowano 5 szt. LEDowych lamp hybrydowych o mocy 70W na stalowych 9 metrowych słupach, wraz z turbiną wiatrową oraz dwoma modułami fotowoltaicznymi. Lamy zostały zamontowane w następujących lokalizacjach:

- Kurzejewo przy drodze gminnej szt. 1,
- Wielki Komorsk ul. Bzowska szt. 1,
- Krusze szt. 1,
- Buśnia szt. 1,
- Bzowo koło jeziora szt. 1.

2.2.3. Infrastruktura telekomunikacyjna

Gmina zrealizowała projekt przy wsparciu środków pochodzących z Ministerstwa Cyfryzacji, dzięki czemu nastąpiła budowa sieci światłowodowej. Przebiega m.in. przez Warlubie, Wielki Komórk.

2.2.4. Gospodarka wodno-ściekowa

Zadania z zakresu zaspakajania potrzeb związanych z zaopatrzeniem w wodę i odbiorem ścieków sanitarnych, realizuje Zakład Usług Komunalnych w Warlubiu.

Tabela 18. Sieć wodociągowa w Gminie Warlubie (2019 r.)

Wskaźnik	Wartość
Długość sieci wodociągowej [km]	129,5
Liczba osób korzystających z sieci	4 907
Ilość wody dostarczonej do gospodarstw [tys. m ³]	195,4
Ilość przyłączy wodociągowych [szt.]	1 276

Źródło: GUS BDL

Pod względem ilości zużywanej wody w gospodarstwach domowych w przeliczeniu na jednego mieszkańca w latach 2013 – 2015 nastąpiło zwiększenie zużycia wody ze średnio 26,1 m³ do 30,1 m³. Jest to wynik niższy niż przeciętne zużycie w powiecie świeckim.

We wschodniej części wsi Warlubie zlokalizowana jest mechaniczno-biologiczna oczyszczalnia ścieków o przepustowości 1000 m³/dobę. Oczyszczone ścieki odprowadzane są do Strugi Komorsk i dalej do rzeki Mątawy.¹ Reszta mieszkańców korzysta ze zbiorników bezodpływowych bądź z przydomowych oczyszczalni ścieków.

W poniższej tabelce znajdują się informacje dotyczące sieci kanalizacyjnej, zgodnie z danymi zaczerpniętymi z GUS.

Tabela 19. Sieć kanalizacyjna w Gminie Warlubie

Wskaźnik	Wartość
Długość sieci kanalizacyjnej [km]	51,1
Liczba osób korzystających z sieci	2 337
Liczba przyłączy do budynków [szt.]	470

Źródło: GUS BDL (rok 2019)

¹ Raport o stanie Gminy Warlubie za rok 2019

2.2.5. Sieć gazowa

W dniu 20 sierpnia 2014 r. została wydana decyzja ustalająca Polskiej Spółce Gazownictwa lokalizację inwestycji celu publicznego dla inwestycji polegającej na budowie gazociągu średniego ciśnienia.

Poniższa tabela przedstawia szczegółowe informacje na temat sieci gazowej.

Tabela 20. Struktura sieci gazowej na terenie Gminy Warlubie

	2016	2017	2018	2019
Długość czynnej sieci rozdzielczej (m)	12 475	15 003	15 003	15 336
Czynne przyłącza do budynków mieszkalnych i niemieszkalnych	2	21	26	41
Odbiorcy gazu (gospodarstwa domowe)	-	-	-	42

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL

Na terenie Gminy od 2017 roku sieć gazowa jest stale rozwijana. Prowadzona jest z miejscowości Nowe i obejmuje m.in. Wielki Komórk, Mały Komórk, Warlubie. Za budowę sieci odpowiada PGNiG w Grudziądzu.

2.2.6. Gospodarka odpadami

Na terenie Gminy funkcjonuje **Punkt Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych**, prowadzony przez firmę Wiązar, do którego każdy mieszkaniec może oddać:

- a) papier, metale, tworzywa sztuczne, szkło, odpady opakowaniowe wielomateriałowe oraz bioodpady,
- b) odpady niebezpieczne, przeterminowane leki i chemikalia, odpady niekwalifikujące się do odpadów medycznych powstałych w gospodarstwie domowym w wyniku przyjmowania produktów leczniczych w formie iniekcji i prowadzenia monitoringu poziomu substancji we krwi, w szczególności igieł i strzykawek,
- c) zużyte baterie i akumulatory,
- d) zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny,
- e) meble i inne odpady wielkogabarytowe,
- f) zużyte opony (bez opon rolniczych i pochodzących z działalności gospodarczej),
- g) odpady budowlane i rozbiórkowe
- h) odpady tekstyliów i odzieży.

Tabela 21. Zmieszane odpady zebrane na terenie Gminy Warlubie w tonach

	2010	2014	2019
Gmina Warlubie	493,72	645,32	1 213,73
Powiat świecki	20 956,29	17 524,35	22 850,41
Woj. kujawsko-pomorskie	465 172,99	444 136,70	481 233,16

Źródło: *Opracowanie własne na podstawie danych GUS BDL*

Liczba zmieszanych odpadów zebranych w roku 2019 na terenie Gminy wyniosła 1 213,73 t. W porównaniu z rokiem 2010, wartość ta wzrosła o 59,32%.

2.2.7. Energetyka, ciepłownictwo i odnawialne źródła energii

Źródłem zasilania gminy Warlubie w energię elektryczną jest główny punkt zasilania GPZ WN/SN, zlokalizowany w południowej części wsi Warlubie. Wyposażony jest on w dwa transformatory o mocy 16 MVA każdy. Przez obszar Gminy przebiegają następujące linie najwyższych i wysokich napięć:

- jedna linia napowietrzna najwyższych napięć 220 kV z elektrownią w Pątnowie poprzez Bydgoszcz, Jasiniec w kierunku Gdańska; linia ta przebiega na osi północ – południe we wschodniej części Gminy,
- dwie linie wysokiego napięcia 110 kV zasilające GPZ w Warlubiu z kierunku Strzemięcina (osiedle Grudziądza) i Milewa (woj. pomorskie), poprowadzone na osi północ – południe, również we wschodniej części Gminy. Grupa Energetyczna ENEA S.A Oddział w Bydgoszczy na potrzeby opracowania PGN, udostępniła wykaz linii elektroenergetycznych na terenie gminy Warlubie:

- długość linii napowietrznych WN 110 kV – 11,3 km,
- długość linii napowietrznych SN – 101,7 km,
- długość linii kablowych SN – 6,3 km,
- długość linii napowietrznych nn – 116,3 km (bez przyłączy),
- długość linii kablowych nn – 6,1 km (bez przyłączy),
- ilość stacji 110 kV/SN – 1 szt.,
- ilość stacji słupowych SN/nn – 78 szt.,
- ilość stacji wewnętrznych SN/nn – 2 szt.

W ostatnich latach dużą popularnością cieszy się fotowoltaika, oprócz niewielkich instalacji o mocy 5-10 kW na budynkach mieszkalnych, daje się zauważyć przygotowania do realizacji instalacji o mocy nawet 1MW przez inwestorów biznesowych, jednak z uwagi na konieczność spełnienia szeregu wymagań środowiskowych oraz konieczność przeznaczenia dużej powierzchni gruntu na ten cel, czas realizacji tego typu inwestycji na większą skalę wydaje się być czasowo odległy.

Rządowy program "Czyste powietrze" realizowany w porozumieniu z UG Warlubie może znacząco przyczynić się do inwestowania w fotowoltaikę i pompy ciepła dla potrzeb lokalnego zaopatrzenia w czystą energię i ciepło.

W tym miejscu warto wspomnieć, że Gmina skorzystała ze wsparcia na instalacje fotowoltaiczne dla projektu pn. „Poprawa bezpieczeństwa energetycznego poprzez dywersyfikację źródeł energii na terenie gminy Warlubie” w ramach działania 3.1 Wspieranie wytwarzania i dystrybucji energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych RPO WK-P na lata 2014-2020.

2.2.8. Mieszkalnictwo

W skład mieszkaniowego zasobu Gminy Warlubie, według stanu na dzień 31.12.2019 r. wchodzi 5 lokali socjalnych o łącznej powierzchni użytkowej 138,80 m² oraz 31 lokali komunalnych o łącznej powierzchni użytkowej 1487,33 m², w tym: 11 lokali mieszkalnych administrowanych przez Gminę Warlubie i 8 lokali mieszkalnych przeznaczonych do wynajmu na czas trwania stosunku pracy.

W celu racjonalnego gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy Warlubie, Wójt Gminy może zmienić kwalifikację lokali mieszkalnych (komunalnych) na lokale socjalne, jeżeli spełnią wymagania lokalu socjalnego oraz lokalu socjalnego o najniższym standardzie na pomieszczenie tymczasowe.

Gmina Warlubie, w celu realizowania przepisów ustawy w zakresie zapewnienia lokali socjalnych oraz zaspokajania potrzeb mieszkaniowych, udostępnia do wynajmu na terenie gminy 5 lokali o niższym standardzie, przeznaczonych na lokale socjalne o łącznej powierzchni użytkowej 138,80 m², w tym:

- na terenie miejscowości Płochocin cztery mieszkania, każde o powierzchni 27,95 m²,
- na terenie miejscowości Wielki Komorsk jedno mieszkanie o powierzchni 27,00 m².

Na liście osób uprawnionych do zawarcia umowy najmu lokalu z mieszkaniowego zasobu Gminy Warlubie, według stanu na dzień 31.12.2019 r. znajduje się 25 gospodarstw domowych jednoosobowych i wieloosobowych.²

Gmina zauważa braki w mieszkaniach socjalnych. Stale napływają nowe wnioski od osób potrzebujących. W planach jest zagospodarowanie istniejących obiektów, zmiana sposobu użytkowania, a także budowa nowych budynków przeznaczonych na cele mieszkań socjalnych.

3. Sfera gospodarcza

3.1. Gospodarka

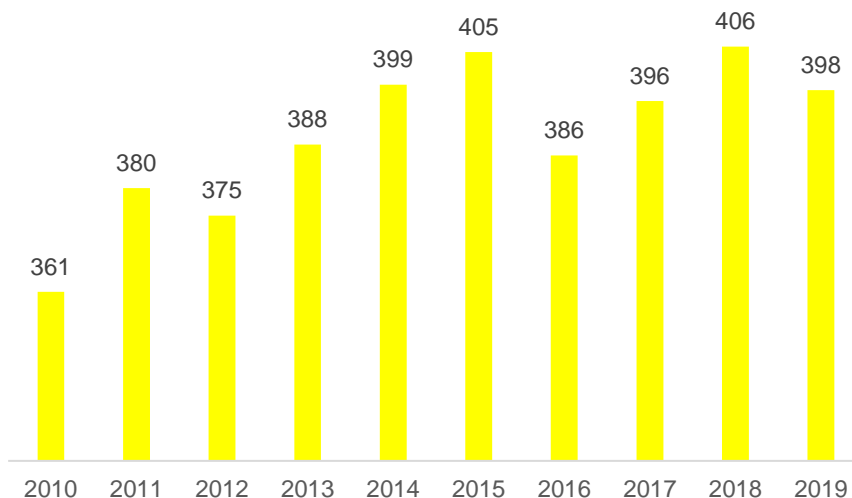
3.1.1. Podmioty Gospodarcze

Liczba podmiotów gospodarczych wpisanych do rejestru REGON na terenie Gminy Warlubie według stanu na koniec 2019 r. wynosi 398. W odniesieniu do roku 2010 liczba przedsiębiorstw wzrosła o 10,25%.

---

² Raport o stanie Gminy Warlubie za rok 2019

Wykres 6. Podmioty gospodarcze wpisane do rejestru REGON

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS, BDL

Na terenie Gminy Warlubie najmniej jest przedsiębiorstw działających w branży: rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo – 10%. Przedsiębiorstw tych jest mało, ale w większości są to gospodarstwa wielkoobszarowe. Dobrze rozwija się branża do której zalicza się przemysł i budownictwo – 28% firm.

Wykres 7. Podział przedsiębiorstw wg grup sekcji prowadzonej działalności (2019)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS, BDL

Do najważniejszych przedsiębiorstw działających na terenie Gminy należy zaliczyć takie firmy jak:

- „EL-WIKŁO” Warlubie – usługi elektryczne, elektroenergetyczne prace pod napięciem, usługi budowlane,
- „JAR-DREW” Warlubie Zakład przerobu drewna – drewno i artykuły drzewne,
- „JAGR Sp. z o.o.” Warlubie – produkcja masła, smalcu i produktów z nabiału,
- „Dom Weselny Anna” Warlubie – organizacja wesel, imprez okolicznościowych, usługi gastronomiczne,
- „DD Dariusz Drożyński” Warlubie – usługi remontowo-budowlane,

- „Delikatesy Centrum” Warlubie Damian Dominikowski – handel art. spożywczo-przemysłowymi,
- „Sklep Wielobranżowy” Warlubie Andrzej Kruk - handel art. spożywczo-przemysłowymi,
- „Sklep Wielobranżowy” Warlubie Małgorzata Cumbrowska - handel art. spożywczo-przemysłowymi,
- „Lewiatan” Warlubie Maria Łażewska - handel art. spożywczo-przemysłowymi,
- „Sklep Spożywczo-Przemysłowy” Warlubie, Lipinki Beata Barszczewska - handel art. spożywczo-przemysłowymi,
- „Sklep Spożywczo-Przemysłowy” Marek Mazella, Wielki Komorsk - handel art. spożywczo-przemysłowymi,
- „Sklep Spożywczo-Przemysłowy” Jan Mazella, Wielki Komorsk - handel art. spożywczo-przemysłowymi,
- Piekarnia Komorowski Lipinki – wypiek chleba oraz produktów piekarniczych,
- Kwaciarnia „Lawendowy Zakątek” Warlubie Hanna Krańska – kwiaty, rośliny, dekoracje okolicznościowe,
- Kwaciarnia „Agata” Warlubie Agata Grabowska - kwiaty, rośliny, dekoracje okolicznościowe,
- Salon Urody „ZUZIAK” Warlubie - usługi kosmetyczne, fryzjer, solarium,
- „Maciejowa Chata” Rybno Maciej Kamiński – usługi gastronomiczne, baza noclegowa,
- „LUKA” Warlubie – składnica opału,
- „PASZ – BUD” Waarlubie Wiesław Fandrejewski – składnica opału, pasze, nawozy
- Hotel „HANZA PAŁAC” Rulewo – usługi hotelarskie, usługi gastronomiczne, park linowy,
- Usługi przewozowe „ŻANA” Warlubie– usługi przewozowe, wynajem autokarów, busów,
- Stacja Paliw „NB ARKA” Warlubie,
- Stacja Paliw „OLKOP” Bzowo,
- Stacja Paliw „ELJOR Sp.j” Warlubie,
- „ELJOR Sp. j” Warlubie – sklep z częściami rolniczymi,
- „ZIP AGRO” Kurzejewo – ciągniki, maszyny rolnicze, ładowarki, wypożyczalnia, usługi, serwis
- FHU „Rytles” Warlubie Michał Rytlewski – sklep z artykułami RTV i małego AGD, serwis RTV,
- Lewandowski Adam Warlubie – sklep z art. metalowymi oraz budowlanymi,

3.1.2. Rolnictwo i leśnictwo

Jednym z potencjałów Gminy Warlubie jest wysoka jakość tutejszych gleb. Gmina posiada jedno z najlepszych w powiecie świeckim warunków przyrodniczych do prowadzenia działalności rolniczej.

Poniżej przedstawia się wykaz gruntów stanowiących własność Gminy Warlubie, pogrupowanych wg użytków wskazanych w ewidencji gruntów.

Tabela 22. Wykaz gruntów stanowiących własność Gminy Warlubie

Lp.	Przeznaczenie użytkowe gruntów stanowiących własności Gminy	Powierzchnia Gruntów
I	Użytki rolne	32,8439
1	Grunty orne	30,4439
2	Sady	0,0046
3	Łąki	0,65
4	Pastwiska	1,6012
5	Grunty rolne zabudowane	0,1442
II	Grunty leśne	5,7928
1	Lasy	4,207
2	Grunty zadrzewione i zakrzewione	1,5858

III	Grunty zabudowane i zurbanizowane	159,3515
1	Tereny mieszkalne	0,518
2	Tereny przemysłowe	2,9099
3	Tereny zabudowane pozostałe	6,7649
4	Zurbanizowane tereny niezabudowane	0,8085
5	Tereny rekreacyjno-wypoczynkowe	2,496
6	Tereny komunikacyjne	145,8542
IV	Tereny różne	1,095
V	Wody	2,037
VI	Nieużytki	4,2165
Razem powierzchnia gruntów [ha]		205,3367

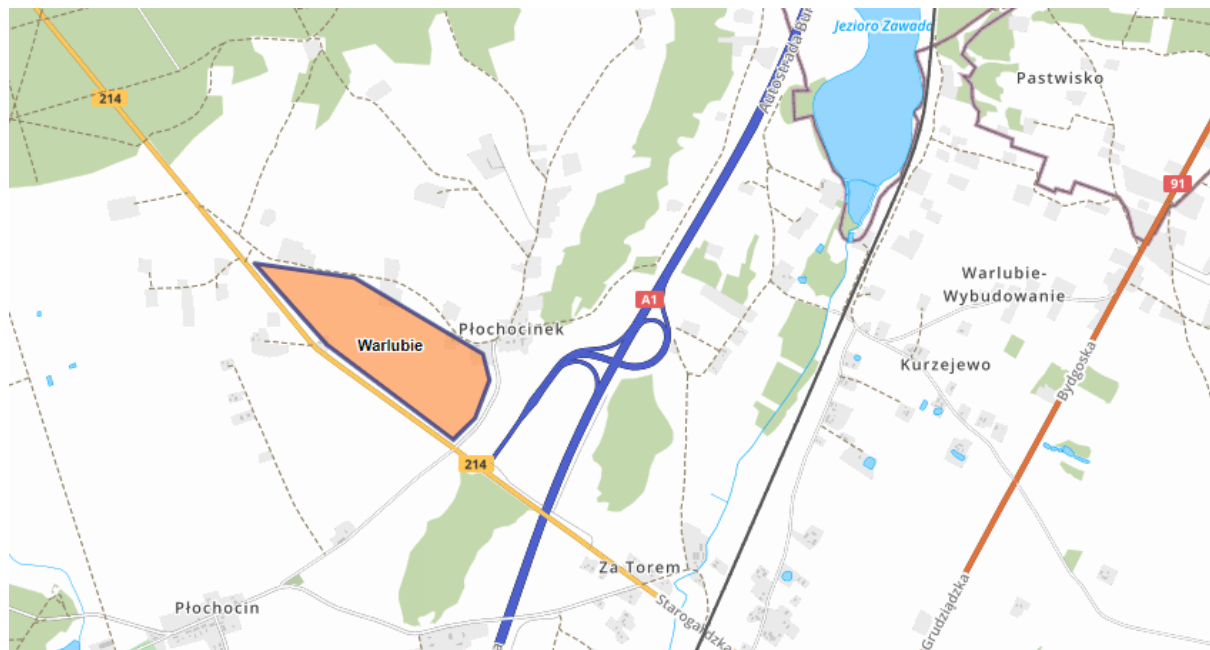
Źródło: *Raport o stanie Gminy za 2019 r.*

W ogólnej strukturze gruntów stanowiących własność Gminy, grunty zabudowane i zurbanizowane stanowią 77,73%, użytki rolne 15,99%, grunty leśne niespełna 3%, a pozostałe grunty to wody, nieużytki i tereny różne.

3.1.3. Tereny inwestycyjne

Na terenie Gminy Warlubie, blisko węzła autostrady A1 funkcjonuje również Pomorska Specjalna Strefa Ekonomiczna, która ma powierzchnię 25 ha. Strefa działa na terenie województwa kujawsko-pomorskiego i we wschodniej części województwa pomorskiego. Jest częścią Polskiej Strefy Inwestycji. Jej zadaniem jest wsparcie przedsiębiorczości, poprzez tworzenie atrakcyjnych warunków do rozwoju małych, średnich i dużych firm.

Mapa 5. Teren SSE w Gminie Warlubie

Źródło:

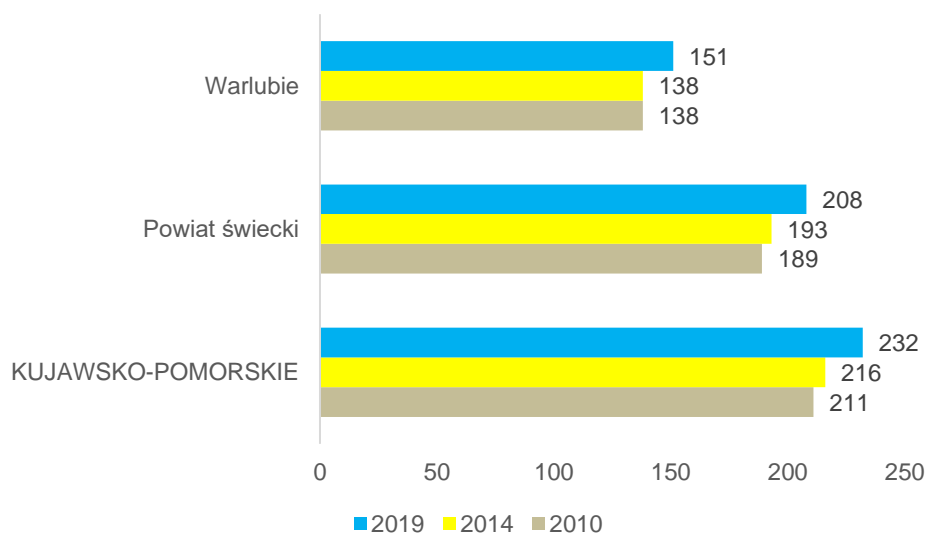
<http://mapa.strefa.gda.pl/?lang=p#lang=pl&zoom=14&lat=7095667.94115&lon=2070104.4578&layers=B000FFFFFFTTT>

Jak widać jest to ogromny potencjał do pobudzenia gospodarki i szansa na zwiększenie miejsc na zatrudnienie w Gminie Warlubie.

3.1.4. Rynek pracy

Wskaźnik pracujących wyrażony liczbą osób pracujących w przeliczeniu na 1000 ludności w 2019 r. dla Gminy Warlubie wyniósł 151 os. i był niższy niż wskaźnik dla powiatu świeckiego (208 osób). W porównaniu z rokiem 2014 nastąpił wzrost liczby osób pracujących na tym obszarze o 13 osób.³

Wykres 8. Pracujący na 1000 ludności w latach 2010, 2014, 2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

Stopy bezrobocia w powiecie świeckim na koniec roku 2019 kształtowała się na poziomie 6,9%, przy średnim poziomie stopy bezrobocia w województwie kujawsko-pomorskim – 7,8% w tym samym okresie.

Liczbę bezrobotnych na obszarze Gminy Warlubie na tle danych dla powiatu świeckiego przedstawia poniższa tabela.

Tabela 23. Liczba bezrobotnych na terenie Gminy w latach 2010, 2014 i 2019

Jednostka terytorialna	Liczba bezrobotnych		Rok
	Mężczyźni	Kobiety	
Warlubie	69	141	2019
Powiat świecki	876	1 526	
Województwo kujawsko-pomorskie	25 490	38 570	
Warlubie	175	242	2014
Powiat świecki	2 194	3 091	

³ Dane nie uwzględniają pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego

Województwo kujawsko-pomorskie	57 033	70 078	2010
Warlubie	225	325	
Powiat świecki	3 238	4 062	
Województwo kujawsko-pomorskie	63 705	75 696	

Źródło: Opracowanie własne na podstawie GUS BDL

W 2019r. na terenie Gminy Warlubie było zarejestrowanych 210 osób bezrobotnych. W porównaniu z rokiem 2010 ogólna liczba bezrobotnych zmniejszyła się o 340 (spadek o 61,82%).

Według danych GUS, znaczną część osób bezrobotnych na obszarze Gminy w roku 2019 stanowiły kobiety (67,14%). Jest to wartość nieco wyższa niż dla powiatu (63,53%).

3.1.5. Budżet Gminy

Z analizy danych dotyczących budżetu Gminy Warlubie zrealizowanego w latach 2017 – 2019, zarówno w zakresie dochodów, jak i ponoszonych wydatków, wynika że na przestrzeni trzech ostatnich lat dochody, jak i wydatki gminy systematycznie rosły. W 2017 roku dochody Gminy Warlubie były równe kwocie 29 547 278,85 zł, w 2018 roku - 31 690 339,67 zł, natomiast w 2019 roku wyniosły 37 248 954,31 zł. Największy udział w kwocie ogólnej dochodów Gminy Warlubie w poszczególnych latach miały dochody bieżące, które w 2019 roku stanowiły 88,10% wszystkich dochodów.

Jednocześnie w analizowanym okresie wzrosły również wydatki ponoszone przez gminę. W 2017 roku były równe kwocie 29 449 331,04 zł, w 2018 roku - 32 331 074,25 zł, by w 2019 roku wynieść 39 160 112,23 zł. Największy udział w kwocie ogólnej wydatków Gminy Warlubie w poszczególnych latach miały wydatki bieżące, które w 2019 roku stanowiły 77,98% wszystkich wydatków.

Tabela 24. Dochody i wydatki budżetowe Gminy Warlubie w latach 2017 – 2019 (w zł)

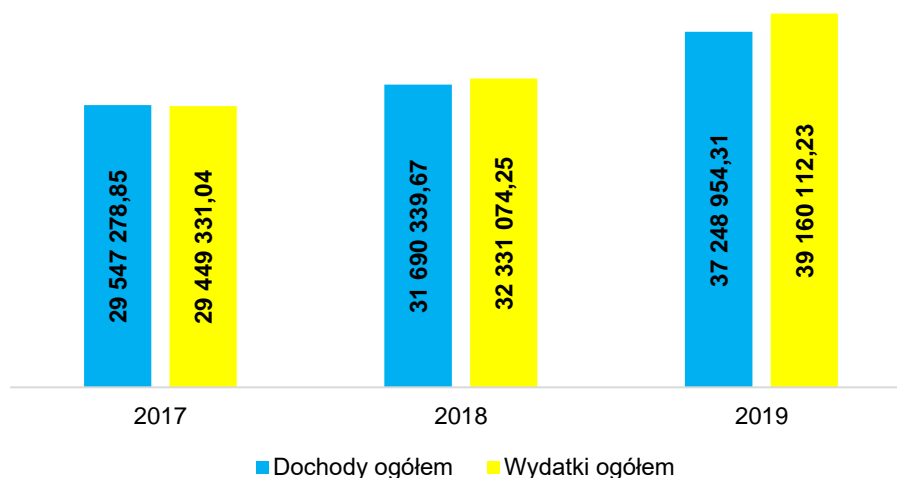
	2017	2018	2019
I. Dochody ogółem, w tym:	29 547 278,85	31 690 339,67	37 248 954,31
1. Dochody bieżące	29 050 272,35	30 346 206,58	32 817 496,31
2. Dochody majątkowe	497 006,50	1 344 133,09	4 431 458,00
II. Wydatki ogółem, w tym:	29 449 331,04	32 331 074,25	39 160 112,23
1. Wydatki bieżące	26 143 939,36	27 766 737,17	30 535 611,83
2. Wydatki majątkowe	3 305 391,68	4 564 337,08	8 624 500,40
III. Deficyt/ nadwyżka budżetowa (I-II)	97 947,81	-640 734,58	-1 911 157,92

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu Gminy Warlubie

Budżet Gminy Warlubie zrealizowany w latach 2017 – 2019 pokazuje, że w roku 2017 wystąpiła nadwyżka budżetowa, natomiast w latach 2018-2019 wystąpił deficyt - wydatki w tych latach były wyższe niż uzyskane dochody.

Wykres 9. Dochody i wydatki budżetowe Gminy Warlubie w latach 2017 – 2019 (w zł)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań z wykonania budżetu Gminy Warlubie

Największy udział w dochodach budżetu w 2019 roku stanowiły dochody z działów „Różne rozliczenia” oraz „Rodzina”. Struktura dochodów na przełomie lat 2017-2019 jest zasadniczo niezmienna.

Tabela 25. Dochody budżetu Gminy Warlubie według wybranych działów (w %)

	2017	2018	2019
	udział %		
Rolnictwo i łowiectwo	1,2	1,2	2,5
Transport i łączność	1,6	1,0	4,0
Gospodarka mieszkaniowa	0,4	0,4	1,0
Administracja publiczna	0,2	0,3	0,2
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	-	-	-
Różne rozliczenia	33,9	33,8	29,3
Oświata i wychowanie	1,4	2,4	1,2
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	2,9	3,0	2,7
Edukacyjna opieka wychowawcza	0,2	0,2	0,1
Rodzina	27,7	25,7	24,7
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	7,9	7,5	10,8
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	-	-	-
Kultura fizyczna	-	1,4	2,8
Dochody od osób prawnych, od osób fizycznych i od innych	20,5	20,3	18,7

jednostek nieposiadających osobowości prawnej			
Pozostałe	2,1	2,8	2,0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Statystycznego Vademecum Samorządowca 2019r. oraz sprawozdań z wykonania budżetu Gminy Warlubie

Największym udziałem procentowym w wydatkach budżetu Gminy Warlubie w roku 2019 charakteryzowały się działy „Oświata i wychowanie” oraz „Rodzina”. Struktura wydatków na przełomie lat 2017-2019 jest zasadniczo niezmienna, jednak zauważalny jest systematyczny wzrost wydatków w dziale „Kultura fizyczna”.

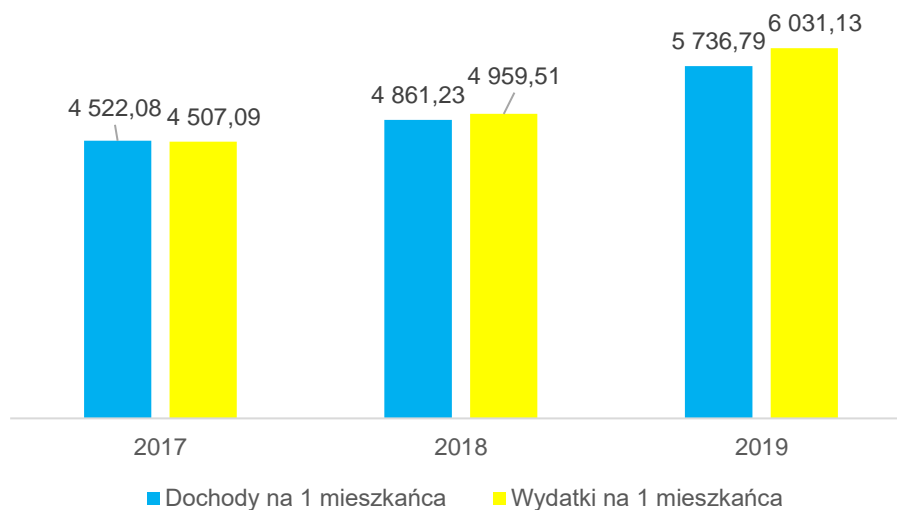
Tabela 26. Wydatki budżetu Gminy Warlubie według wybranych działów (w %)

	2017	2018	2019
	udział %		
Rolnictwo i łowiectwo	1,4	3,6	1,7
Transport i łączność	6,6	7,0	9,2
Gospodarka mieszkaniowa	1,3	0,7	1,5
Administracja publiczna	7,4	8,3	8,2
Bezpieczeństwo publiczne i ochrona przeciwpożarowa	0,5	0,8	0,5
Różne rozliczenia	-	-	-
Oświata i wychowanie	29,0	26,1	24,0
Pomoc społeczna i pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej	5,3	5,3	4,9
Edukacyjna opieka wychowawcza	1,2	1,1	0,8
Rodzina	28,4	26,0	24,2
Gospodarka komunalna i ochrona środowiska	10,4	13,4	15,3
Kultura i ochrona dziedzictwa narodowego	2,9	2,6	1,8
Kultura fizyczna	0,7	2,2	5,5
Działalność usługowa	0,1	0,1	0,1
Ochrona zdrowia	2,8	0,4	0,2
Pozostałe	2,0	2,4	2,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Statystycznego Vademecum Samorządowca 2019r. oraz sprawozdań z wykonania budżetu Gminy Warlubie

Dochody budżetowe Gminy Warlubie w przeliczeniu na jednego mieszkańca w przeciągu ostatnich trzech lat systematycznie rosły i w roku 2019 na osobę zamieszkującą gminę przypadało 5 736,79 zł. Analiza wydatków w tym okresie wskazuje, że również one ulegały ciągłemu wzrostowi – w roku 2017 wynosiły 4 507,09 zł na osobę, natomiast w 2019 r. wzrosły o 1 524,04 zł w stosunku do roku 2017.

Wykres 10. Wydatki i dochody budżetowe Gminy Warlubie na jednego mieszkańca w latach 2017 – 2019 (w zł)

Źródło: Opracowanie na podstawie GUS BDL oraz sprawozdań z wykonania budżetu Gminy Warlubie